

Фота Юрыя ІВАНОВА

Памяць сэрца

Яго песні сталі роднымі для беларусаў некалькіх пакаленняў. Адна з самых шчыmlівых і, разам з тым, магутных па энергетыцы — “Памяць сэрца”. І менавіта яна найперш усплывае ў свядомасці сёння, калі мы яшчэ толькі пачынаем асэнсоўваць тую непапраўную страту, якую панесла наша краіна. Іначай, як праз памяць сэрца, нельга казаць пра гэтую выбітную асобу. Праз памяць сэрца і гавораць старонкі нумара, прысвечаныя Ігару Лучанку...

*— Хоцання верны, што людзі мяне крыху ведаюць.
 Для гэтага я працаваў і працую шмат і сумлякна.
 Мне надабацца, што мае мелодыі спяваюць і прафесія-
 кам, і амаатары.*

*Магу, каб мая душа, якую я ўклаў у песні, хаця б
 нейкай тачынкай перадалася майм слухачам, тым, хто
 любіць народную мелодыю, тым, хто адгукае ў майх
 песнях святло, надзею.*

*Буду шчаслівым, калі застануцца жывы хаця б адна-
 дзве мае песні. Тады і я, кампазітар, буду жывы.*

Ігар Лучанок *И.Л.*

г. Мінск.

Рэпарцёрскі марафон

АД КОСТКІ МАМАНТА ДА РЭТРА-КАМП'ЮТАРА

Віцебскі абласны краязнаўчы музей святкуе сваё стагоддзе. За гэты час яго скарбонка папоўнілася мноствам цікавых артэфактаў, а колькі было адметных праектаў — і не пералічыць. “К” даведлася пра набыткі, планы і праблемы установы-юбіляра.

ст. 6 — 7

Анлайн-канферэнцыя “К”

І ЯНЫ ТАКСАМА РАТУЮЦЬ СВЕТ

Выкладчыкаў музычных школ нехта лічыць своеасаблівай вышэйшай кастай: маўляў, ім лепей, чым іншым работнікам галіны. Тым не меней, актуальных пытанняў у гэтай сферы назапасілася нямала.

ст. 10 — 11

Персона

КАБ НЕ ВЫРАСЦІЦЬ “МАЎГЛІ”

Тэму адукацыі і выхавання творчай моладзі працягвае графік і выкладчык Акадэміі мастацтваў Раман Сустаў. Ён разважае пра свабоду і яе межы, эксперыментальную прыроду мастацтва і тэндэнцыйнасць аўдыторыі.

ст. 12 — 13

Ігар Міхайлавіч ЛУЧАНОК

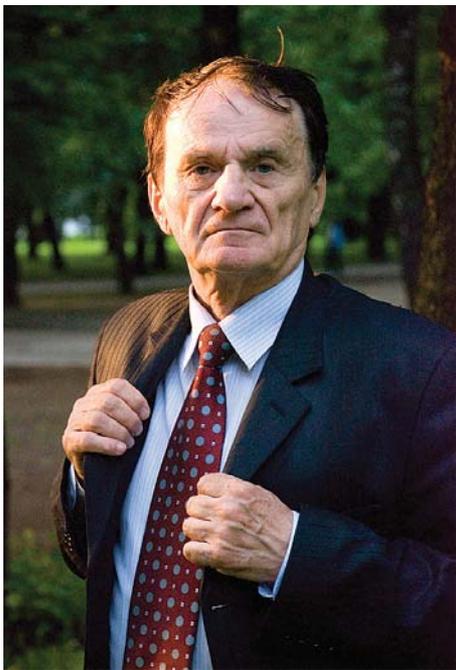
(6 жніўня 1938 — 12 лістапада 2018)

Спачванне родным, блізім і калегам народнага артыста СССР Ігара Лучанка выказаў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

“Прыміце мае спачванні ў сувязі са смерцю выдатнага кампазітара сучаснасці, народнага артыста СССР Ігара Міхайлавіча Лучанка. З жыцця пайшоў чалавек велізарнага таленту, чыёй творчасцю па праву ганарыцца Беларусь”, — адзначыў Кіраўнік дзяржавы.

“Музычныя творы Ігара Міхайлавіча, якія ўяўляюць сабой лепшыя ўзоры высокага мастацтва, заслужылі шырую любобу і пакарылі публіку розных пакаленняў з многіх краін, — гаворыцца ў спачванні. — Напісаныя ім песні сталі залатымі шлягерамі на ўсе часы, эталонам прафесійнага майстэрства, неад’емнай часткай скарбніцы нацыянальнай культуры”.

Як падкрэсліў Прэзідэнт, светлая памяць пра Ігара Лучанка назаўсёды захаваецца ў сэрцы кожнага беларуса.

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь смуткуе ў сувязі са смерцю народнага артыста Беларусі і СССР Ігара Міхайлавіча Лучанка і выказвае глыбокі спахванні яго родным і блізім, калегам і сябрам.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый БОНДАР:

— Ігар Міхайлавіч быў унікальным чалавекам, адданым музыцы, класічнаму і эстраднаму мастацтву. Чалавек, які апеў творчасць нашых беларускіх класікаў паэзіі ў сваіх творах, знаёмым усім — ад Брэста да Камчаткі. Гэта ўсенародна любімы аўтар, педагог. Чалавек, да якога заўсёды можна было звярнуцца па параду, які валодаў унікальным пачуццём гумару, аптымізмам.

Калектыў Вялікага тэатра Беларусі глыбока смуткуе з прычыны смерці народнага артыста СССР, кампазітара Ігара Міхайлавіча ЛУЧАНКА і выказвае шчыры спахванні родным, сябрам, прыхільнікам яго таленту.

Газета **КУЛЬТУРА** (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) выдаецца з хастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЬЦІН; намеснік галоўнага рэдактара — Вернік МІЛАДАВА; адказны скартар — Юры КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦІВІЧ, Юген РАЎІН; аглядальнік рэдакцыі: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настася ПАЧКАРАВА, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КЛІМАУ; карэспандэнт — Іанна ШАРКО; фотакарэспандэнт — Сяргей ЖАДНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталія ОБАД; карэктар — Таццяна ПАШЫНКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыя выдавчэскай установы “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. Дырэктар — СЛАБІДЗІЧ Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдчы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рэкапісы не рэдагуюцца і не вяртаюцца. Межыявін аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2018. Наклад 3 557. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друк 16.11.2018 у 19.00. Замова 4241.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Ён жыў паводле любові

У абдымках “Песняроў”.
Фота з кнігі “Уладзімір Мулявін. Сэрцам і думамі”

Леанід БАРТКЕВІЧ,
заслужаны артыст Беларусі:

— Гэта быў вялікі музыкант, вялікі кампазітар, вялікі грамадскі дзеяч — нарэшце, вялікі чалавек, які ўсім дапамагаў. Такая колькасць слоў “вялікі” зусім не перабольшванне і не залішня паўторы. Бо такія, як ён, нараджаюцца раз у мільён гадоў. Ён дапамог скласці ансамблю “Песняры”, сваёй творчасцю стварыў добрую рэпертуарную аснову для гэтага калектыву. І праславіў нашу краіну на увесь свет.

Я сябраваў з ім 49 гадоў, ён называў мяне ласкава — Лёша. І гэта быў менавіта той сябра, на якога можна было абарэцца. Не толькі ў нейкіх жыццёвых сітуацыях, але і ў творчасці. Я быў першым

выканаўцам ажно 15-ці ягоных песень. “Родны кут” упершыню запісаў яшчэ да сваёй працы ў “Песнярах” — з аркестрам ральдэ пад кіраўніцтвам Барыса Райскага. Дый сам пачаў песні пісаць пад уплывам лучанкоўскай творчасці. І звяртаўся да яго за парадамі: “Гэты

З Уладзімірам Мулявіным. Фота Юрыя ІВАНОВА

Уменне не зайздросціць

Леанід ЗАХЛЕЎНЫ,
народны артыст Беларусі,
кампазітар:

— Лучанок калісьці быў маім педагогам, выкладаў поліфанію. Ды з цягам часу мы сталі калегамі, рэзніца ва ўзросце сцерлася. Ён стаў першым слухачом многіх маіх твораў. Мы сябравалі і былі адзін з адным на “ты”.

Тое, што Ігар Міхайлавіч амаль сорок гадоў нязменна кіраваў Беларускай саюзам кампазітараў, сведчыць толькі пра адно: пра ягоную бескарэсліваць. Бо гэтая пасада даўно перастала быць

апатнай — наадварот, на грамадскія патрэбы ён яшчэ і свае грошы выдаткоўваў. Пры гэтым, некаторыя злоўжывалі ягонай спагадлівасцю ды гадоўнасамо дапамагчы не толькі ў творчых, але і ў побытавых пытаннях.

Але ў Ігара Міхайлавіча была рэдка якасць — уменне не зайздросціць. Сапраўды, ён ніколі нікому не перабягаў дарогі. Яшчэ і пракладаў яе для многіх, хто апынаўся побач. Не засланяў малодшых калег магутнасцю сваёй творчай фігуры, а паштурхваў іх да далейшых спроб і знаходак, да новых творчых вырашэнняў. І як наступства — да прызнання іх творчасці.

акорд — нармальна, падыйдзе?” — “Не, лепей іншы”. Сядзе за інструмент, сыграе, пажажа.

Між іншым, калі я музыцы вучыўся, дык ненавідзеў поліфанію — дарэчы, як і многія іншыя, бо гэта надзвычай складаная дысцыпліна. А Ігар яе выкладаў! І ў гэтым, як я разумею, быў калегам Уладзіміра Уладзіміравіча Алоўнікава — той таксама і поліфанію выкладаў, і рэктарам Акадэміі музыкі быў.

Але ж Лучанок не любіў пералічэння ўсіх сваіх пасадаў, узнагарод, шматлікіх заслуг і рэгалій. У яго іх было безліч, але як толькі на якім-небудзь канцэрце іх пачыналі пералічваць, ён заўжды моршчыўся, бы ад зубнога болю. Таму, на маю думку, яго самым высокім званнем было — найлепшы беларускі кампазітар. Ён жа ствараў не толькі песні — працаваў практычна ва ўсіх жанрах. Застаецца загадкай, як ён змог столькі паспехі! І паўсьоль, да чаго б ні спрычыняўся, пакінуў пра сябе незгладжальную памяць.

Думаю, няма ніводнага вядомага ў сферы культуры чалавека, якому б Ігар не дапамог. Бо ён быў вельмі чулівы не толькі да чужой бяды, але і да чужых праблем: прымаў іх як свае ўласныя складанасці, якія трэба неяк вырашыць, пераадолець, нешта зрабіць, звярнуцца да кагосьці з адпаведнай просьбай — карайце, знайсці выйсце.

Доўгі час для мяне было загадкай, што ж такое дапамагае яму ствараць настолькі добрыя мелодыі. Урэшце, я зразумеў: ягоныя песні таму ўсе такія меладыйныя, што ён жыў паводле любові! Паводле кахання, якое рухае ўсімі творчымі людзьмі, і паводле любові — усеабдымнай і бязмежнай. Любові да музыкі, людзей, усяго свету.

З Уладзімірам Мулявіным. Фота Юрыя ІВАНОВА

Поліфаніст на эстрадзе

Алег ЕЛІСЕЕНКАЎ,
кампазітар

— Я хацеў бы згадаць Ігара Міхайлавіча найперш як свайго выкладчыка. Паступіўшы ў кансерваторыю, я сустрэў там цэлую плеяду выбітных кампазітараў, кожны з якіх чытаў нам тую ці іншую музычную дысцыпліну. Лучанок займаўся з будучымі кампазітарамі самай, бадай, складанай з іх — поліфаніяй. Цікавасць была не столькі да гэтага прадмета, колькі да самой асобы Лучанка. Як так? Знакаміты ўжо ў тыя часы кампазітар-песеннік (а па сённяшніх мерках, сапраўдны хітмэйкер) — і раптам поліфанія! Няўжо гэта сумяшчальна? І ўвогуле, навошта тая поліфанія — патрэбная, здавалася б, хіба што ў оперы ці сімфоніі — на песеннай эстрадзе?

Лучанок тады супрацоўнічаў з “Песнярам”, і мы закідвалі яго пытаннямі менавіта пра гэта, а не пра нейкія там поліфанічныя тэхнікі пісьма. А ён, хітра ўсміхаючыся, імкнуўся гэта сумяшціць. Распавядае, да прыкладу, як зайшоў аднойчы да Мулявіна з хлопцамі, а яны над апрацоўкай беларускай народнай песні працуюць. І штосьці ніяк у іх фіналі не атрымліваецца.

— Зварнуліся да мяне: маўляў, дапамажы, — працягвае ён. — Я хутка накідаў ім коду. Яны праспявалі — і літаральна прыйшлі ў экстаз! Пачалі хваліць, назвалі мяне геніем. Невукі! Які ж я геній? Я ім усяго толькі звычайны падвойны канон напісаў! Вось мы сёння з вамі і пройдзем тую падвойны канон. Каб і вы маглі адразу “геніямі” выглядаць і не разгубіліся б у палобнай сітуацыі.

Такіх прыкладаў было безліч! І яны ўшчэнт разбіваюць распаўсюджаныя сёння ўяўленні, што песеннікам не патрэбна грунтоўная музычная адукацыя, што ім дастаткова ведання камп’ютарных тэхналогій. Лучанок таму і стаў Лучанком, што за ягонымі плячымі былі адразу тры кансерваторыі, якія ён скончыў: у Мінску, Маскве і тагачасным Ленінградзе.

Чаму яшчэ навучыў Ігар Міхайлавіч, дык гэта беражліваму стаўленню да кожнай ноты. Яго “Зачараваную” спачатку запісаў аркестр радзі пад кіраваннем Барыса Райскага. Аранжыроўка там была зроблена як у іншых “савецкіх масавых песнях” — тады іх так называлі. І тут раптам “Песняры” прапанавалі сваю версію — з джазавай імпрэвізацыяй. Але, як ім і было ўласціва, змянілі першую палову прыпеву. У гэтым варыянце кампазіцыя і атрымала тую папулярнасць, якую мы ведаем цяпер. Лучанок ім нічога не сказаў, але быў незадаволены: “Не мая песня!”. Ён заўжды шукаў уласную інтанацыю.

Час многае расстаўляе па сваіх месцах. І сёння зразумела, што Лучанок быў не толькі кампазітарам, грамадскім дзеячам, педагогам. Да ўсяго, ён быў і адным з першых савецкіх прадзюсараў, хача такога тэрміна па тых часах у нас яшчэ не існавала. Але ён рабіў усё тое, што і ўласціва для працы прадзюсара! Забяспечваў выканаўцаў рэпертуарам, які прыносіў ім папулярнасць. Дапамагаў “прабіцца” на радыё і тэлебачанне, прычым у самай прэстыжнай праграме.

І не таму, што ў яго, маўляў, там былі нейкія “связі” ці ён камусьці штосьці аплываў. Усё куды прасцей: запрашалі яго як кампазітара — і ён, у сваю чаргу, прыводзіў з сабою выканаўцаў. Менавіта Лучанок вывеў на эстраду Яраслава Еўдакімава, дапамог з рэпертуарам “Песнярам”, “Прасунуў” Ядвігу Паплаўскую і Аляксандра Ціхановіча, калі тая сышлі з “Верасоў” і пачалі ўласную кар’еру. У іх рэпертуары з’явіліся два хіты на ўсе часы: “Шчаслівы выпадак” і “Марскі прыбой” — і гэта адразу абумовіла іх дэюту добры эстрадны лёс. Той “прадзюсарскі цэнтр Лучанка” спрацаваў нават у адносінах да Аляксандра Саладху. Бо яшчэ на досвітку яго спеўнай кар’еры Ігар Міхайлавіч узяў яго ў свой канцэрт у Маскве — з песняй “Востраў”.

Апаведна, вельмі многім ёсць за што сказаць яму “дзякуй”.

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

У майстэрні Івана Міско. Фота Юрыя ІВАНОВА

Кранальная нотка ў мелодыі

Алег МОЛЧАН,
кампазітар:

— Ігар Міхайлавіч пра жыў вялікае жыццё — светлае, цудоўнае, насычанае падзеямі. А самае галоўнае — ён пакінуў нам музычную спадчыну. Яго песні вядомыя не проста па назвах (так, маўляў, ёсць такія, чуў пра іх штосьці) — яго песні спяваюць людзі розных пакаленняў!

Я ведаў яго з 1988-га. Насшыя лёсы спляліся, як і лёсы кампазітара, і ансамбля “Песняры”, у склад якога я патрапіў у той час. “Алеся”, “Спадчына”, “Вераніка”

ды іншыя песні дапамаглі “Песнярам” стаць пазнавальнымі. І колькі б я ні граў фартэп’яннае сола ў той жа “Вераніцы”, яно заўжды ішло “на ўра”. Яго песні — гэта бяздонная скарбніца беларускай нацыянальнай культуры. Іх можна па-рознаму “апрацаць” і “пераапрацаць” (я маю на ўвазе аранжыроўкі), але сутнасць застаецца: у ягоных песнях жыве душа.

Дарэчы, аранжыроўкі на лучанкоўскія песні я рабіў неаднойчы. Да некаторых кампазіцый звартаўся на нова, бо твая “апрацачка” з часам састарэвае, хочацца іх абнавіць. Але самі песні Лучанка — застаюцца. Іх век не сканчаецца, яны —

на ўсе часы. Бо ў іх заўжды ёсць нейкая кранальная нотка — родная, пазнавальная. І менавіта праз яе перадаецца пачуццё прыналежнасці да Беларусі.

Разам з Лучанком сыходзіць цэлая эпоха. Але сыходзіць і штосьці вельмі блізкае, амаль самаейнае. Бо для ўсіх, хто яго ведаў не з экрана ці са сцэны, а ў жыцці, ён быў не проста таленавітым кампазітарам, але і папраўдзе родным чалавекам. Я адчуваў гэта вельмі добра, бо неадночы бываў у яго дома, ведаў яго сям’ю. Жонка і дзеці заўжды былі яго моцным “тылам”, падтрымлівалі ва ўсіх пачынаваннях.

Ведаецца, жыць з творчым чалавекам складана. Бо ён існуе дзесьці ў іншых вымярэннях і часта не прыстасаваны да простых побытавых рэчаў. Але глядзячы на тое, як Аляксандра Рыгораўна, жонка Ігара Міхайлавіча, апекуецца ім, як стварае яму ўсе ўмовы для плённай працы і напружанай музычна-грамадскай дзейнасці, я разумеў, што гэта і ёсць сапраўдная сям’я творчага чалавека. Мае ёй шчырыя спачуванні!

Ну, а ўсе мы павінны і надалей клапаціцца пра захаванне яго творчай спадчыны, бо песні Лучанка — гэта нацыянальны скарб вышэйшай пробы.

З кампазітарамі Васілём Раіччыкам і Леанідам Захлэўным. Фота Юрыя ІВАНОВА

З Аляксандрай Пахмутавай. Фота Юрыя ІВАНОВА

З Людмілай Крушынскай і Барысам Крэпакам.
Фота з архіва аўтара.

Памёр Ігар Лучанок. Гляджу на гэтыя тры словы — і не магу паверыць. Здаецца, зусім нядаўна мы адзначалі яго 80-годдзе. І вось — такая трагедыя...

Аднак, што ні кажы, жыццё яго было выдатным. Мала хто змоўзе пра жыццё адмеранага яму звыш час з такой годнасцю, з такой прамою спінай, з такой мудрай перакананасцю ў правасце сваёй прафесійнай творчай справы, якой ён апантана аддаваў Богам далены талент і ўласныя сілы. Ніколі не хлусіў, не мігусіўся, не ішоў на кампрамісы, не ведаў абьякавацца і ляноты, не здраджваў сабе ні пры якіх абставінах. Без героісты і надрыву паказваў, як можна заставацца свабодным, незалежным чалавекам заўсёды і ўсюды. Ён заўсёды выпраменьваў хвалі ўнутранай праўды. Будучы шматпадовым кіраўніком творчага саюза кампазітараў, паспраўднаму дапамагаў усім, хто меў у гэтым патрэбу.

Так, ён быў адным з тых — на жаль, рэдкіх у наш век — высокамаральных рыцараў Яго Вялікаці Мастоства. Для цяперашніх часоў гэта гучыць высакамоўна і напышліва, але факт не адмяняе. Ён, праўдзівы беларус да мозгу кашэй, сапраўды быў якраз такім — чалавекам, бязмерна таленавітым, інтэлігентным, сардэчным. Побач з ім мы станавіліся разумнейшымі, дабрэйшымі, лепшымі.

Так сталася, што ў лютым 1976-га Ігар быў сведкам на нашым з Людмілай Крушынскай вузкага сяброўскага кола вяселлі ў кватэры на тагачасным Ленінскім праспекце, 52 — ён быў даўнім сябрам Людмілы і, на тую пару, проста мам знаёмым. Памятаю, з якім зачараваннем граў нам на акардэоне і падпяваў “Рабінавы гай” Панчанкі, “Мой родны кут” Коласа, рубцоўскія “Жураўлі” — “...и разбудит меня, позовет журавлиные крики!” — яшчэ шмат чаго. Тады Ігар яшчэ меў толькі званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР. Але паводле

Чалавек унутранай праўды

сваёй папулярнасці быў ужо цалкам народным.

З таго часу і на доўгія гады стаў прыяцелем музыканта. Не скажу, што блізкім сябрам — але прыяцелем дакладна. Сферы нашых прафесійных інтарсаў, усё ж, некалькі адрозніваліся. Тым не менш, дзясяткі разоў нашы шляхі ішчалі перасякацца на розных паралелях і мерыдьянах быцця. І асабліва ў творчай прасторы Уладзіміра Мулявіна і яго знакамітага калектыву.

І якое шчасце, што з тых гадоў захаваліся і сямейныя фатаграфіі, і альбомы, і мае з Людмілай дыктафонныя запісы (асабліва шмат іх было зроблена пры падрыхтоўцы кнігі пра Мулявіна). Але яшчэ больш размоў і шчырых дыскусій

сам-насам “пра жыццё і мастацтва” засталіся ў нашай памяці.

Распавяду пра адзін цікавы выпадак. Было гэта ў 1975 годзе, калі на Усеаюзнай выставе ў Маскве з’явілася карціна Леаніда Шчамялява “Працаўнікі муз”. Немудрагелістая сцэна — Ігар Лучанок, Васіль Быкаў і Міхаіл Савіцкі за адным сталом. Што ж тут асаблівага? А асаблівае ў тым, што гэтыя постаці, па перакананні Шчамялява, уасобілі сабой высокія духоўныя сімвалы сярэдзіны 1970-х — перыяду паступовага адражнення беларускай культуры, якая дзесяцігоддзям жыла ў стане ізаляцыйнай стагнацыі. На час напісання карціны 37-гадовы Лучанок ствараў увершуру-фантазію для сімфанічнага аркестра. У

майстэрню мастака, што месцілася ў мансардзе дома № 18 па Ленінскім праспекце, прывёў Лучанка я. Пазнаёміў — і яны даволі хутка знайшлі агульную мову. Кампазітар двойчы пазіраваў Леаніду (я пры гэтым прысутнічаў) — прычым пазіраваў наўзлізду паслухмяна, нягледзячы на сваю тэмпераментную натуру.

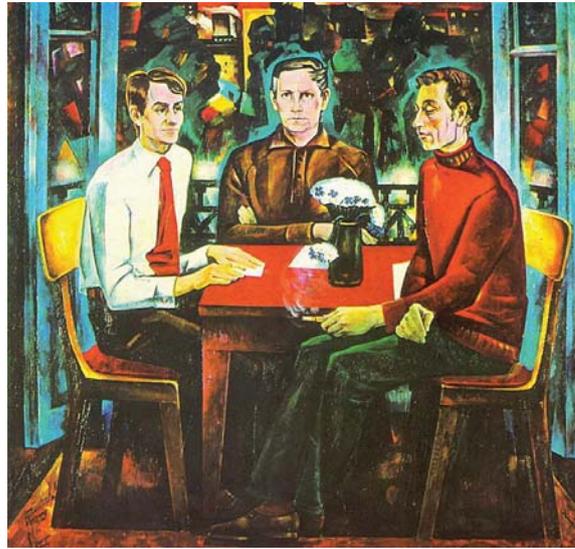
І потым, праз гады, гэтае палатно, у якім сродкамі мастацтва захаваны інтэлектуальны вобраз таго Часу, убачылі глядачы новага пакалення на Міжнароднай выставе ў Маскве, прысвечанай 60-годдзю Вялікай Перамогі. Ведаю, што Ігару Міхайлавічу тая карціна вельмі падабалася і заўсёды грэла душу. Словам, было што ўспомніць.

І вось сёння я думаю, што разам з Ігарам Лучанком сышла цэлая эпоха ў музыцы. А калі наступіць новая — невядома. Пакуль гэты далікатны чысты... Нежак мы прывыклі, што маштаб сапраўднага творцы становіцца зразумелым толькі па яго смерці. Але Ігар Міхайлавіч тут быў яркім выключэннем — як, зрэшты, і яго бліжэйшы сябар і аднадумца Мулявін. Абодва яны сталі бэсапераўшыванні легендарнымі ўжо пры жыцці.

Пайшоў Ігар Лучанок, і мы ўсе асірацелі. Сышоў чалавек, які духоўна, ідэйна і маральна цэментываў нашасе культурнае братэрства. Ды і не толькі культурнае, а аднанне ўсіх тых, хто прывыкчы сваё жыццё Беларусі.

Бывай, дарагі Ігар Міхайлавіч! Мы любілі і любім цябе, мы заўсёды будзем цябе памятаць. Дай Бог табе Царства Нябеснага!

Барыс КРЭПАК,
заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі

Леанід Шчамялёў. “Працаўнікі муз”.

Рады, што паспеў пры яго жыцці

Калі адыходзіць у неварца славы чалавек, ледзь ускладуць вянкi на свежы насып, адразу з’яўляюцца нейкія “сябры” з успамінамі прыкладна аднаго кшталту: “Вы знаеце, камим он парнем быў! Вот как сейчас помню, мы с ним...” Дастаткова ўзгадаць расійскіх Высоцкага, Шукшына, Акуджаву, ці нашых Караткевіча або Мулявіна. Вось ужо і Ігар стаў такім “аб’ектам успамінаў”.

Скажу адразу: сябрамі мы не былі, ніколі не бразгалі келіхамі, не зносіліся радзінамі. Таму успамінамі на тэму “А якім ён быў чалавекам у жыцці?”, пра якія ў гэтыя дні прасілі мяне журналісты, падзяліцца я не магу. Папросту не ведаю, “каким он парнем был”.

Калі аьходзіць чалавек, міжволі пытаеш сябе: “А ці часам ты не пакрыўдзіў яго ненаўмысна? А можа зрабіў яму штосьці непрыемнае? І ці не будзе сорамна на пахаванні глядзець у яго заглошчаныя вочы?”

Яшчэ летась, здымаючы Лучанка для фільма “Пясняр. Сэрцам і думамі” — пра малавядомыя рысы характара і ўвогуле невядомыя старонкі жыцця Уладзіміра Мулявіна — я радаваўся бадзёрасці Ігара. Ён жыва распавядаў пра іх супрацоўніцтва, ахвотна іграў на раялі, спяваў сваё з “песняроўскага” рэпертуару.

Але ўжо напрыканцы мінулага года, сустрэўшы яго, я заўважыў затрыманасць у размове, нейкае нібы згасанне — і забіў у набаг: трэба неадкладна здымаць кампазітара, каб паспець зрабіць фільм да 6 жніўня 2018-га — дня яго 80-годдзя! Дзяржаўнага фінансавання не дамагліся, але знайшліся людзі, для якіх такая стужка стала справай... не, не абавязку, не гонару, але — сумлення. Некаторыя з іх у сімпльм пераліку ў канцавых цитрах. Перш за ўсё, гэта ўладальнік “Майстэрні гістарычнага фільма” Уладзімір Бокун. Менавіта яго супрацоўнікі ў снежні 2017-га і ўжо ў гэтым лютым адзнялі Ігара там жа: дома, за яго раялем. Ізноў іграў ён і спяваў свае песенныя шэдэўры, якія ў фільме падхоплівалі “Пясняры”, Эдуард Хіль, Валерый Кучынскі, Віктар Вуячыч.

І была неспадзяванка, якая напачатку здалася нам радаснай: у Беларускам дзяржаўным архіве кінафонафота-дакументаў знайшліся дзве круглыя бляшаныя скрынкі са здымкамі Лучанка ў ягонай Мар’інай Горцы, у садзе бацькоўскага дома (1982 год), яго талды яшчэ жывыя і гаваркія бацькі. А да таго ж — дзве такія ж бляшанкі з магніткай-гуказапісам!

З Ядвігай Паплаўскай. Фота Юрыя ІВАНОВА

Здавалася б, чаго не радавацца?! Але... але на “Беларусь-фільме” цэхаў апаратуры, на якой некалі магнітазапіс пераводзіўся ў аптычную дарожку на цэлюлойднай стужцы, ужо даўно не існавала: былі яны за непагрэбнасцю знішчаны пасля з’яўлення лічбавай тэхналогіі. Туткі!

Як прымусяць загаварыць сваімі галасамі бацькоў Ігара, якіх ужо даўно няма на гэтым свеце? Як “ажывіць” яго самога, 40-гадовага, жвавага, пасмешлівага? А так бы хацелася...

Мяне з юнацтва мае вялікія кінастаўнікі-рэжысёры Уладзімір Уладзіміравіч Корш-Саблін і Леў Уладзіміравіч Голуб прывучылі: у кіно няма безвыходных становішчаў!

Недзе знайшоўся адзін, літаральна “музейны”, магнітафон для шырокай магніткі, потым яе нейкай кустарнай устаноўкай перавялі ў лічбу.

Мы на камп’ютары з хваляваннем паспрабавалі сумясціць выяву з гукам... І вось, мае героі загаварылі!

Фільм мы скончылі ўвечары 5 жніўня. Эфір стаў літаральна праз суткі! Дзякуй каналу АНТ і яго гендырэктару Марату Маркаву, які пад “слова гонару” паверыў Бокуну, што стужка ў належны час будзе гатовая. І ў дзень нараджэння народнага артыста СССР і БССР, прафесара Ігара Міхайлавіча Лучанка яе глядзела краіна.

А ў той жа дзень, некалькімі гадзінамі раней, мы з Ігарам поплеч сядзелі ў першым шэрагу акавай залы БРСМ і глядзелі фільм “Ігар Лучанок: пра песні, Радзіму і сяброў”.

Канешне, чорна-белыя кадры 1982 года сталі сенсацыйныя, канешне, гэта была неспадзяванка для Ігара. Калі ён, малалы, з’яўляўся на экране, Лучанок васьмідзесяцігадовы штурхаў мяне і шаптаў на вуха: “Гэта я! Валодзя, гэта я!”

Апошнія кадры фільма. У фартэп’янным проігрышы “Песни о песнях” я на экране пытаюся:

— Ігар, ты воль усе распавядаў пра песні, Радзіму, сяброў. А распавядаў пра сябе.

— А гэта я пра сябе і распавядаў, — адказаў ён з усмешкай.

І дапеў: “Вот почему я людям песни свои пою”.

І пайшлі фінальныя цитры. Па прагідзе Бокун уручыў юбіляру некалькі дыскаў-копій гэтага фільма. А я перадаў жонцы Аляксандры ўсе друкаваныя матэрыялы, поўны рээстр-пералік відэапрадукцыі кінаархіва ў Дзяржынску пра Ігара Лучанка.

Мо, прагледзь не падоўжыў жыццё майму таварышу, але, прынамсі, прынёс яму гадзіну радасці і светлага смутку.

Што змог — зрабіў.

І дабра, што паспеў. Пры жыцці. Было на пачатку гэтага года ў нас іх чатыры — Народных артыстаў СССР. Адыйшла па вяспе Тамара Ніжнікава, цяпер воль — Ігар Міхайлавіч. Засталася “купалавец” Генадзь Аўсяннікаў ды сільны балетмайстар Валянцін Елізар’еў — апошні “багежны” напамін пра СССР. Давайце ж іх шанавать, берагчы — або хаця б не засмучаць!

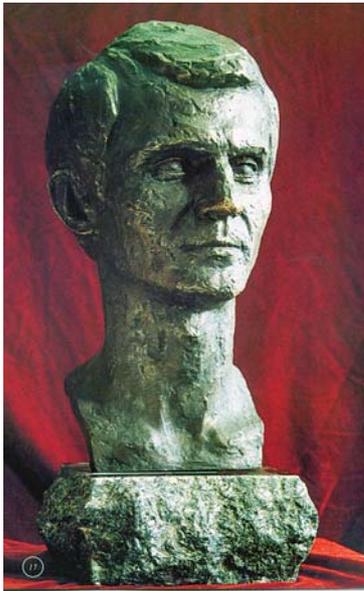
Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

СВЕТЛАЙ ПАМЯЦІ ІГАРА ЛУЧАНКА

*Я веру, на маёй Радзіме ведаюць мяне.
Дзеля таго праціую шыра і сумлена.
Калі людскія сэрцы мая мелодыя кране —
Шчаслівы буду сам — жыю я не дарэмна.
У песнях дабрыню і душу ўсю пакінуў,
У іх сябруюць: надзея, мроя, прыгажосць.
Шаную там я людскасць, мову і Айчыну*

*І рады — мой унёсак у дзень наступны ёсць.
Мая Радзіма, Беларусь, — “Мой родны кут”,
Бацькоўская зямля — падмурак мой і крылы
Удзячны, што нарадзіўся я і ствараю тут.
А ты даеш натхненне мне і наталляеш сілы.*

Фёдар БАРАВой
13 лістапада 2018 года

Генадзь Мурамцаў.
Партрэт Ігара Лучанка.

Калі па-сяброўску просяць...

З ім мы напісалі ўсяго адну песню. Але не проста песню, а гімн работнікаў культуры! Гэта было 1 кастрычніка 2009 года.

Вечарам 30 верасня з газеты “Культура” мне патэлефанаваў Юген Рагін і стаў прасіць па-сяброўску да раніцы напісаць словы для песні. Я доўга адмаўляўся, і ўсё ж ён мяне ўтаварыў. Давялося сабрацца з мазгамі і напісаць. Раніцай прадыхтаваў па тэлефоне тэкст, а праз паўгадзіны па мяне прыехаў фотамайстра Юрый Іваноў, і мы рушылі да кампазітара. Гаспадар нас чакаў— была заварана гарбата і падрыхтавана печыва. Я спадзяваўся, што гасцяваць дзевяцца хвілін дзесяць — пятнаццаць. Ды дзе там! Ігар Міхайлавіч пачаў з таго, што сказаў: “Я даўно памёр! І ніякіх песень больш не пішу!” Юрый Іваноў, пачуўшы такую заяву, перавёў размову на надвор’е, на яблыкі, на грыбы. Пагаварылі пра гэта ўсё недзе з паўгадзіны, і толькі потым Лучанок узяў мой тэкст і пачытаў “Відаць, што майстра зрабіў! — было яго рэзюмэ. — Але ж я песень не пішу! Я памёр! Ідзіце да Зарыцкага. Ён напіша!”

Зноў недзе з паўгадзіны пілі гарбаты і слухалі Ігара Міхайлавіча, фатаграфаваліся. Памаленьку дабраліся да раэля. Хвілін дзесяць слухалі песні, а потым Лучанок тут жа пры нас падабраў музыку да майго тэксту. Просім, каб запісаў ноты. А ён: “Я песень не пішу! Я тут не жыў! Я памёр!” Яшчэ праз паўгадзіны Ігар Міхайлавіч дазволіў нам пакінуць яго разам з маім тэкстам.

Не паспеў я вярнуцца дахаты, як Юрый Іваноў патэлефанаваў і паведаміў, што Ігар Лучанок напісаў музыку і хоча са мной сустрэцца ў Саюзе кампазітараў. Я прыехаў праз паўгадзіны. Ігар Міхайлавіч з’явіўся пазней. Павёў у кабінет. Перад тым як сесці за інструмент, прамовіў: “Зрабіў! Але апошні раз!” — і кінуў шапку аб падлогу. Дастаў з папки ноты і зайграў песню на мой тэкст.

Чарговы нумар “Культуры” выйшаў з новай песняй Ігара Лучанка і фотарэпартажам Юрыя Іванова.

Бывай, Ігар Міхайлавіч!

Віктар ШНІП,
паэт

З вучнямі ў Мар’інай Горцы.
Фота Юрыя ІВАНОВА

Мяцежны Лучанок

**Не магу напісаць пра Ігара Лучанка — БЫЎ.
Не ўкладаецца ў свядомасці, што ніколі
не пачую больш яго голас, не ўбачу
яго ўсмешку. Не верыцца.
Ён ёсць!**

Першы раз мы сустрэліся на тэлебачанні ў праграме “Я з шасцідзсятых”. Быў 1964 год. Мяне запрасілі на перадачу і папрасілі зрабіць некалькі фота ўдзельнікаў для афармлення студыі. Ігар Лучанок сядзеў каля фар-тэпіяна. Вось гэтае фота.

Ён мне здаўся нейкім няўрымслівым. Мелодыя разлілася па студыі, запаўняючы ўсе куткі. Было нешта магічнае ў яго ігры.

— Трэба было б запісаць ноты. Табе падабаецца? — у яго пытанні хутэй было сцверджанне: маўляў, інакш і быць не магло.

Старшыню праўлення Саюза кампазітараў Беларускай ССР Рыгора Шырма я неяк спытаў, як ён ставіцца да кампазітара Ігара Лучанка. Рыгор Раманавіч коротка адказаў:

— Таленавіты кампазітар.

Потым хітра ўсмінуўся і дадаў:

— Калі толькі камсамол яго не сапсуе.

Камсамол Ігара Міхайлавіча не сапсаваў. Наадварот, яго творчасць для маладых стала сцягам. “Стаяць на рэйдзе нашы брыганціны”, “Дарагія мае землякі”, “Я хаджу закаханы”.

Адзін факт з яго біяграфіі кажа пра асобу Ігара.

У 1972 году Лучанок атрымлівае прэмію Ленінскага камсамолу за цыкл песень пра Радзіму, партыю, камсамол і актыўную прапаганду савецкай музыкі сярод моладзі.

Сума значная.

Лучанок усю прэмію пералічвае ў Фонд Міру.

Альтруіст?

Не — патрыёт.

Дарчы, з 1982 па 1986 год Ігар Міхайлавіч быў рэктарам кансерваторыі. І ад заробку рэктара Лучанок адмовіўся.

Пасля паездкі на Кубу Ігар распавёў мне, што пры сустрэчы з Фіцлем Кастра той паглядзеў на яго і сказаў:

— Ты такі ж мяцежны, як і я!

Мяцежны, неспакойны. Чула адгукаецца на падзеі жыцця.

І яго творы — таму пацвярджэнне. “Памяць сэрца”, “Калі б камяні маглі гаварыць”, “Мы ідзем па краіне”, “Памяці Віктара Хары”, “Трэба дома бываць часцей”.

Няўрымслівы Ігар Лучанок — то на Далёкім Усходзе, то ў Сібіры, то на Паўночным флоте.

У вядомым вершы Міхаіла Юр’евіча Лермантава вельмі дакладна выяўлены характар Лучанка:

Под ним струя светлей лазури,

Над ним луч солнца золотой...

А он, мятежный, просит бури,

Как будто в бурях есть покой!

Ігар Міхайлавіч Лучанок знайшоў супакой на зямлі Беларусі.

Валадарства дарагому Ігару нябеснае! І Вечная яму памяць!

Юрый ІВАНОЎ, фатограф

Віцебскі абласны краязнаўчы музей, у экспазіцыях якога можна пабачыць цэлы шэраг адметных артэфектаў, святкуе ў лістападзе сотую сваю гадавіну. Журналісты “К” правялі адзін дзень у філіялах музея і пабачылі, чым сёння жыве і “дышае” знакавая ўстанова культуры Віцебскага рэгіёна.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА,
Мінск — Віцебск — Мінск

Гарадская ратуша — галоўны будынак Віцебскага абласнога краязнаўчага музея.

МЕЧ ВІКІНГА, ДЫРХЕМЫ І “ІСКРА”

Дырэктар Эрмітажа Міхаіл Пятроўскі аднойчы параўнаў музей з “велізарным караблём”, які лавіруе ў акіяне сучаснай культуры. 100 гадоў такога плавання — гэта многа ці мала? Мабыць, для музея — зусім нямала, асабліва з улікам пакручанага гістарычнага лёсу нашай краіны. Менавіта па гэтай прычыне Віцебскі абласны краязнаўчы, створаны 12 лістапада 1918 года, з’яўляецца на сёння не проста аднагодкам першай спробы заснаваць незалежную беларускую рэспубліку, але і адной з найстараўэйшых падобных устаноў культуры ў Беларусі.

Ды, думаю, і адным з самых цікавых у нашай краіне. Балазе, яго асноўныя экспазіцыйныя плошчы сёння размешчаны ў старажытнай гарадской Ратушы, што стварае далатковы таямніча-адметны антураж для кожнага наведвальніка.

Адчыняеш вялікія і цяжкія драўляныя дзверы ўстановы — і адразу трапіеш у іншасвет гістарычных артэфектаў: ад старадаўніх мячоў вікінгаў да россыпу скарабаў тысячагадовай даўніны з арабскімі дырхамі і рымскімі манетами, знойдзенымі ў багатай на археалагічныя знаходкі віцебскай зямлі.

— Вось сапраўдныя берасцяныя граматы, вострыя пірсіды XII стагоддзя, а тут месціцца калекцыя зброі і нумізматыкі, — кажа намеснік дырэктара ўстановы па навуковай рабоце Валерый Шышанаў. — Усяго ў нас тут, у ратушы, некалькі калекцый: “Скарбы зямлі Віцебскай”, “Прырода Віцебскага краю”, “Агнём і мячом” ды іншыя. Ёсць, натуральна, і зменныя экспазіцыі, камерцыйныя выставы.

Мабыць, не памылюся, калі скажу, што асабліва цікаваць у наведвальнікаў выклікае экспазіцыя “Незнаёмыя з мінулага”. Тут можна пабачыць і нажніцы для тушэння свечак, і шчыпы для цукру, і старадаўнія запалачніцы, і шмат чаго яшчэ. Адных відэльцаў (для лімона, сыру, сардзінаў, вустрыц і гэтак далей), якімі карысталіся нашы продкі яшчэ напрыканцы XIX — пачатку XX стагоддзя, я налічыў не менш за дзясяткі! І яны сёння абыходзіліся адным відэльцам ці адной лыжкай?

— А вось прадметы з нашага савецкага мінулага, — працягвае экскурсію Валерый Шышанаў. — Тут табе і шклянныя бутэлькі з-пад малака, і радыёпрыёмнік 1934 года, і арыфмометр “Фелікс”, і на-

Ад косткі маманта да рэтра-камп'ютара

Віцебскі абласны краязнаўчы музей: “сто футаў пад кілем”!

ват ЭВМ “Іскра”, выпушчаная за год да распаду СССР. У сучасных школьнікаў, якія падобных “цудуў тэхнікі” ніколі не бачылі, гэтая экспазіцыя выклікае заўсёдно цікавасць.

Таксама можна паўдзельнічаць у віктарыне на веданне рэалій савецкага часу. Скажам, ці згадаеце вы, на якой вуліцы жылі героі фільма “Іронія лёсу, або 3 лёгкай парай”? А колькі каштаваў пачак запалак у СССР? Або як называўся аналаг “Пепсі-колы”, зроблены ў 1976 годзе ў краіне Саветаў? У дзяцей, нават са смартфонамі ў руках, усе гэтыя загадкі, якія задаюць ім падчас экскурсіі па экспазіцыі музейныя супрацоўнікі, выклікаюць пэўныя цяжкасці. Ды і ў дарослых, мабыць, таксама: пра газаваную валу “Байкал” (заместнік “Пепсі”) я і сам даведаўся толькі з дапамогай Google. Так што віцебскія музейшчыкі сёння могуць зацікавіць сваімі артэфектамі нават абязнанага ў гісторыі нашай краіны чалавека.

ПЭН І АСЯТРОВЫ КЛЕЙ

Але асабліва шмат цікавага чакае гасцей музейнай установы сёлета, падчас святочных мерапрыемстваў з нагоды юбілею. Напрыклад, як расказаў “К” дырэктар Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Глеб Савіцкі, у адным з яго філіялаў — Мастоцкім музеі — ужо адкрылася выстава “Рэстаўрацыйная майстэрня”.

— Госці змогуць убачыць творы жывапісу з фондаў музея, якія прайшлі рэстаўрацыю ва ўстанове, — адзначае ён. — Сярод іх — работы Юдэля Пэна “Цыган”, “Дама ў крэсле”, а таксама невядомых аўтараў — “Партрэт палскага пралата”, абраз “Азігіпрыя” ды іншыя.

Адметныя мерапрыемствы чакаюць наведвальнікаў і ў іншых філіялах. Скажам, у Музеі гісторыі прыватнага калекцыянераў 15 лістапада распачала працу выстава “Векавая калекцыя”. У яе экспазіцыі вышыўка і фарфор з прыватнай калекцыі першага дырэктара Віцебскага краязнаўчага музея Антона Брадоўскага.

Намеснік дырэктара па навуковай рабоце Валерый Шышанаў ладзіць экскурсію для журналістаў “К”.

Адной з найбольш цікавых выставаў стане і “100 рарытэтаў да 100-годдзя музея”.

— Яна пакажа самыя знакавыя прадметы, якія захоўваюцца ў нашых фондах, ад косткі маманта да работ Юдэля Пэна, — кажа Глеб Савіцкі. — Таксама будуць прадставлены найбольш рэдкія прадметы археалогіі і нумізматыкі, унікальная “Кніга прывілеяў Віцебска”. А завершыцца святкаванне юбілею ўрачыстым канцэртам у Віцебскім музычным каледжы імя Івана Салярцінскага.

Да слова, журналісты “К” таксама наведлі выставу “Рэстаўрацыйная майстэрня” ў Мастоцкім музеі. Таму можам сведчыць: пазываць тут варта. Хаця б з таго, каб са слоў экскурсавода — вядомага беларускага рэстаўратора Юрыя Кегелева — дазнацца пра няпростую работу майстра, які аднаўляе старадаўнія палотны.

— Мабыць, вы і не ведаеце, што асятровы клей мае выключную якасць у рэстаўрацыйным справе? — запытаўся ў нас Юрый Кегелеў напачатку экскурсіі. — Робіцца ён з плавальнай бурбалкі асятроў і выкарыстоўваецца для пераносу карцін на новую падаснову, для замацавання фарбаванага слоя і пры пераносе фарбы з аднаго палатна на іншае.

Не варта і казаць, што асятровы клей цяпер — на вагу золата. А самы лепшы вырабляецца ў Расіі: клей пад назвай “карлук” шанавалі і шануюць рэстаўратары ва ўсім свеце. Справа ў тым,

што гэтае абсалютна натуральнае рэчыва не змяняе пры рэстаўрацыі нашых колераў твора. І самае важнае: нават праз дзясяткі гадоў пасля нанясення такі клей можна лёгка выдаліць, не зрабіўшы пры гэтым аніякай шкоды карціне.

— Мы дэманструем гэты клей у экспазіцыі, які розныя прылады працы рэстаўратора: ад маленькіх пэндзікаў да нажаў, якімі разразаюць паперу, ды кнігі па метадычнаму рэстаўрацыйным работ, — кажа Юрый Кегелеў. — А робіцца гэта дзеля таго, каб кожны наведвальнік мог зазірнуць у свет рэстаўратора, ацаніць і зразумець яго тытанічную працу (часам карціну можна аднаўляць і год, і два, і пяць), а таксама, магчыма, захапіцца гэтай справай і самому паспрабаваць стаць майстрам-рэстаўратарам у будучым.

Дадам, што менавіта дзякуючы Юрыю Кегелеву былі поўнашо адрэстаўраваныя дзясяткі палотнаў Юдэля Пэна ды многія іншыя шэдэўры жывапісу, якія знаходзіцца цяпер у экспазіцыйных залах Мастоцкага музея Віцебска. Акрамя таго, углядаючыся ў Пэна, Паленава, Рэгіна, рэстаўратар і сам пачаў пісаць ды выстаўляць на суд глядачоў свае ўласныя работы — яго персанальныя выставы ўжо неаднойчы з поспехам ладзіліся ў Віцебску.

Што ж, відаць у гэтым горадзе над Заходняй Дзвіной сама атмасфера ўздзейнічае на ўсіх, хто мае творчую іскрынку. І з цягам часу яны немінуча робяцца мастакамі.

Дырэктар Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Глеб Савіцкі.

Думаю, Пэн, Шагал і Малевіч з гэтай маёй высновай цалкам пагадзіліся б.

ЗДАРОЎ, ЗДРАЎНЁВА!

Яшчэ дзесяць гадоў таму, пачынаючы працу ў рэдакцыі “Культуры”, я неаднойчы чуў ад калег расповеды пра тое, як газета спрычынілася да аднаўлення музея-сядзібы Ільі Рэгіна “Здраўнёва”. Між тым, пабываць там за гэтыя гады так і не давялося. Таму паездка ў яшчэ адзін філіял Віцебскага абласнога краязнаўчага музея стала для мяне не толькі абавязковай паводле камандзіровачнага задання, але доўгачаканай — і, не хаваю, вельмі прыемнай.

— Вітаю вас, дарагія сябры! — такімі словамі сустрэў нас на ганку сядзібы загалчыцкай установы Аляксей Сухарукаў. — Мы дасюль помнім дапамогу ад вашай газеты і ніколі яе не забудзем. Таму абавязкова перадавайце прывітанне ўсёй рэдакцыі газеты “Культура”!

Для таго, хто не ў курсе, патлумачу: у свой час “К” прыняла актыўны ўдзел у аднаўленні спаленага пажарам сядзібы ў “Здраўнёва”, у тым ліку ініцыяваўшы звароты ў розныя высокія інстанцыі, а таксама ладзічы ў музеі штогадовыя выязныя рэдакцыі.

Аляксей Васільевіч правёў для нас экскурсію па пастаяннай экспазіцыі, прысвечанай жыццю і

творчасці Рэліна, а таксама расказаў пра навіны ў дзейнасці музейшчыкаў за апошнія гады. Так, у “Здраўнёва” сёння ладзяцца тэатралізаваныя экскурсіі, “крутлыя сталы” з удзелам краязнаўцаў, гісторыкаў і мастакоў, фота-выставы і нават святы з нагоды Калядаў ці Купалля.

Прывяду толькі адну лічбу: штогод у “Здраўнёва” прыязджае больш за дваццаць тысяч наведвальнікаў. Праўда, у зімовы перыяд колькасць гасцей падае ў разы. Але сярод маладых маляўнічае рэлінскае месца вялікім попыткам карыстаецца заўсёды.

іншыя музейныя акты прыцягваюць яшчэ большую ўвагу да ўнікальнага для нашай краіны аб’екта. А таксама дапамогуць урочайнішчым шэрагам задумаць супрацоўнікаў і вырашыць некаторыя праблемы ўнікальнай для Беларусі ўстановы культуры.

ЯК ПАТРАПІЦЬ ДА РЭЛІНА?

Самая галоўная з іх — транспартная. Дабрацца рэйсам у транспарт да “Здраўнёва”, нягледзячы на яго блізкасць да Віцебска, па-ранейшаму праблема-

У “Здраўнёва” гасцей чакаюць незабыўныя краявіды і інтэр’еры сядзібы Ільі Рэліна.

Мастак-рэстаўратар Юрый Кегелеў раскрывае наведвальнікам усе сакрэты свайго майстэрства.

Ужо распрацаваны план пабудовы ў “Здраўнёва” выставачнага комплексу, дзе змогуць размясціцца годныя выставачныя і канферэнц-залы, невялікі гагэльчык, кавярня. Бо, што ні кажы, а сённяшняя музейная інфраструктура, кажучы шчыра, пакідае жадаць лепшага: голая дарожка, некалькі бітаўстаў і лавачак...

— На жаль, сёння мы не можам забяспечыць для наведвальнікаў камфортныя ўмовы ў зімовы час, — кажа загалчык установы ў “Здраўнёва”. — Ды і летам да нас прыязджала б нашмат больш турыстаў, калі б мы мелі тут ка-

цебскага абласнога краязнаўчага музея. Па словах Глеба Савіцкага, праектна-каштарысная дакументацыя на пабудову ў “Здраўнёва” выставачнага комплексу была зроблена яшчэ некалькі гадоў таму. Але вырашэнне гэтай праблемы, як можна здагадацца, спынілася праз нястачу фінансаў. А ці з’явіцца грошы на рэалізацыю названага праекта — пытанне з даволі няпэўным адказам.

Сярод іншых праблем Віцебскага абласнога краязнаўчага музея — недахоп плошчаў пад фондасховішча. Між тым, у фондах сёння налічваецца каля 217 тысяч адзінак захоўвання, і ў наяўных памяшканнях ім даволі цеснавата. Акрамя таго, нястача вольных кабінетаў ды залаў перашкаджае яшчэ адной задуме: зрабіць пры музеі сваю рэстаўрацыйную майстэрню. Між тым, яна неабходная бы паветра.

Ад няпэўнасці пяройдзем да пэўнага — зробленага і перспектывага. Так, па словах кіраўніка ўстановы, за апошнія дзесяць гадоў у музеі значна ўзрастае навукова-даследчая дзейнасць, ладзяцца шматлікія навуковыя канферэнцыі, выдаюцца збор-

транспартнага супрацоўніцтва Еўрапейскага саюза “Латвія — Літва — Беларусь” на 2014 — 2020 гады. У рамках праекта, як кажа Глеб Савіцкі, будзе атрымана звыш 100 тысяч еўра на мадэрнізацыю ўстановы. Музей мае ўзбагаціцца інфармацыяй, аўдыёгідамі, будуць зроблены пэўныя дадаткі ў дзейную экспазіцыю.

Штогод, па словах дырэктара, усе музейныя філіялы наведваюць больш за 150 тысяч чалавек. Асноўны пік прыпадае на май — ліпень, калі ў Віцебск прыязджае шмат турыстаў.

— Будзем павялічваць колькасць наведванняў музея абавязкова, — зазначае Глеб Савіцкі. — Асноўная ўвага — дзецім і падлеткам: для іх цяпер ладзім музейныя заняткі, лекторыі, квесты, дні нараджэння ў музеі ды многае іншае. А таксама выязджаем з перасоўнымі выставамі ў дзіцячыя садкі і школы.

Сярод перспектывага задумак музейшчыкаў — зрабіць адны білет ва ўсе музейныя філіялы. Па словах Глеба Савіцкага, гэтая ідэя ўжо была апрабавана на практыцы падчас мінулай “Ночы музеяў” і прайшла даволі паспяхова.

— Наколькі дазваляюць нашы магчымасці, асабліва матэрыяльныя, мы пастаянна стараемся мяняцца, прыдумляем нешта новае і цікавае, — кажа дырэктар музея. — Але я ўпэўнены, што ўсе сучасныя навінкі павінны быць не на школу галоўнаму. А галоўнымі для музея павінны заставацца Яго Вялікасць экспанат — і, натуральна, наведвальнікі.

Што ж, сто гадоў гісторыі Віцебскага абласнога краязнаўчага музея, цягам якіх ён аднаўраўвае тысячагоддзі гісторыі нашай зямлі, яскрава сведчаць пра тое, што да экспанатаў тут ставіцца з пільготам і безумоўнай павагай. Як, зразумела, і да наведвальнікаў.

Адно што, дадам напрыканцы, варта было б таксама зрабіць музейныя сайт на беларускай і англійскай, а не толькі рускай, мовах, пазначыць назвы музейных артэфактаў у экспазіцыі на тых мовах, якімі валодаюць жыхары суседніх з Беларуссю краін (пакуль ёсць толькі руская ды беларуская), а таксама набыць аўдыёгіды, каб не толькі айчыныя, але і літоўскія, польскія ці нават кітайскія наведвальнікі маглі без перашкод дазнацца пра ўсе нюансы ды цікавосты багацця калекцыі музея. Зрэшты, як запэўніў “К” Глеб Савіцкі, бліжэйшым часам усе гэтая праца абавязкова будзе зроблена.

Экспазіцыі Віцебскага абласнога краязнаўчага музея зацікавяць сваімі артэфактамі любога наведвальніка.

— У пятніцу ды суботу ў нас тут бывае цэлы тузін машын з паветранымі шарамі, бо вясельную фотасесію зладзіць у гэтых мясцінах можна ў любое надвор’е, — кажа Аляксей Васільевіч. — Акрамя таго, наша сядзіба і нашы выставы прыцягваюць увагу не толькі турыстаў з Беларусі, але і заезджых гасцей з Расіі, Літвы і Латвіі. А ладзяцца названыя выставы студэнтаў мастацка-графічнага факультэта Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Пятра Машэрава, творцы з абласнога металічнага Цэнтра народнай творчасці, Дамоў рамёстваў у расіі. Да таго ж, праходзяць у нас і рэгулярныя пленэры жывапісу, на якія з’язджаюцца як мастакі-пачаткоўцы, так і прафесіяналы.

Загалчык Музея-сядзібы спадзяецца, што гэтыя ды многія

тычна. Аўтобус з абласнога цэнтра ходзіць толькі да гарпасёлка Руба. Таму ахвотным пабываць у сядзібе даволі шчыра шывавы “на сваіх дваіх” каля 2 — 3 кіламетраў. І не кожны прыльнік мастацтва мае сілы (або жаданне) пераадолець падобную адлегласць пехатою.

Вось і атрымліваецца, што “ў гасці да Рэліна” звычайна трапляюць толькі арганізаваныя тургрупы альбо вандроўнікі на ўласных аўто. Аляксей Сухарукаў упэўнены, што калі б да сядзібы мастака рэгулярная транспартная сувязь была наладжана хача б цягам летняга сезона, колькасць наведвальнікаў у “Здраўнёва” значна б павялічылася. Але мясцовы аўтапарк на гэта не ідзе, палічыўшы такі маршрут стратным.

Яшчэ адно пытанне датычыць пашырэння музейных плошчаў.

вярню, абсталяваныя месцы для сямейнага адпачынку з дзецьмі, невялікую гасцініцу і гэтак далей. Што тут і казаць: нават крамкі па продажы сувенірнай прадукцыі мы пакуль не маем. Адно што, размясцілі ў адной з залаў музея стэнд з сувенірамі. Натуральна, гэтага нам недастаткова.

Так што сёння Аляксей Сухарукаў жыве спадзяваннямі на адбудову выставачнага комплексу, дзякуючы якому многія праблемныя пытанні музейнай установы будуць вырашаны. Але ж ці спраўдзяцца мары мясцовых музейшчыкаў?

ДАСЯГНЕННІ І ПЕРСПЕКТЫВЫ

Адрасаваў гэтак і многія іншыя пытанні дырэктару Ві-

Надзя БУНЦЭВІЧ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Дык хто каго

троліць?

У Рэспубліканскім драматычным тэатры прэм'ера Мастацкай кіраўніцтва Аляксандра Гарцуёва выпусціў спектакль «Білет на брэсцкі цягнік» паводле п'есы Віталія Каралёва «Москаў дрымін».

Сцэны са спектакля «Білет на брэсцкі цягнік».

Гэтая п'еса ўжо неаднойчы трапіла ў поле зроку ўсіх, хто цікавіцца маладой беларускай драматургіяй і рэжысурай. Яе чытка прыходзіла роўна год таму — на VI Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ў Бабруйску. А ў сакавіку дэманстравалі і сам спектакль — на Міжнародным маладзёжным тэатральным форуме «М. @т. кантакт» у Маскве. Абодва разы ў якасці рэжысёра і выканаўцы галоўнай ролі выступаў сцэнічны выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Аляксей Кузьміч; пастаўка была яго дыпломнай працай і ў Мінску паказвалася таксама.

Чарговая, але яшчэ не цяперашняя спроба пастаўкі была ажыццэўлена ў РТБД у канцы сезона — рэжысёрам Сарай Токінай, якая калісьці ставіла тут «Сталіну Эраўнд», а потым

з'ехаў у Маскву, дзе працуе і цяпер. Тэма п'есы аказалася ёй вельмі цікавай: герой таксама з'яўдае ў расійскую сталіцу ў пошуках цікавай працы і творчай самарэалізацыі, ды потым вяртаецца — і адкрывае турыстычны бізнес, пра які марыў на радзіме.

Калі ў чытцы і ў вельмі блізкай да яе сцэнічнай версіі Аляксея Кузьміча было захавана перажана маналогічнае выказанне п'есы, дык у версіі Сары Токінай спектакль павінен быў называцца «Бед. Драм. Шоу». У драматургічным артыкулі там быў значна перааранжыраваны, шмат у чым лапісаны і выкладзены ў форме ўяўнага ток-шоу з вількай долай інтэрв'ю, рэкламнымі ўстаўкамі, відэаапсімамі, шматлікімі пытаннямі ды іншымі «украпананнямі» відэаада, з выкарыстаннем тэхнікі вярбачым — непарэзанымі выступленнямі запрананых гасцей на тэму эмграшчы.

Сама па сабе ідэя была шыкоўнай! Бо мела на ўвазе ўсебаковае абмеркаванне называевай актуальнай для многіх краін

тэмы, якое вялося і ўсур'ез, і з гумарам ды смехам. Але генеральны прагон, на якім адбывалася зладка спектакля мастацкаму савету, пакінуў уражанне незавершанасці, эскізнасці, скамечанасці. У выніку «Шоу» прыята не было, а прэм'еры паказ замянілі на іншы спектакль.

Нарэшце, узнікла ідэя адна пастаўка п'есы — цяперашняя. У ёй выкарыстана, але пераасэнсавана ранейшае сітуацыйнае збудаванне, прысутнічае азіян з характэрных нумароў, пастаўлены яшчэ дыпазіцыйны пастаўкі Дзмітрыйем Залескім. Спраўдвалі, не гінуць жа добра зробленай працы! Ды грошы нашто марнаваць?

Ды, на жаль, складалася ўражанне, што і сам спектакль узнік найперш менавіта з гэтай прычыны — для хаця б частковага «папраўднення» зробленых у свай час фінансавых унёскаў і акцёрскіх намаганняў.

Не можа не інтрыгаваць жанравая азначэнне «Білета на брэсцкі цягнік» — тролінг у адунай дзеі. П'еса скарацілася, з

яе зніклі самыя трагічныя старонкі. Быў спроччаны вобраз Ксенія, у якога закаханы Валдзім. Гражана Быкава паўстаў у яе ролі той мержантальны, ласэй на троніх браніцкі, якімі літаральна страханьня расійскай серыялы. Гэтыя жа лубочна плоская атрымаўся і постаць Мамы — у з'яўленні а дзя кімаю з вязаннем у руках (мастак па касцюмам — Яўна Глалко). Алена Баврава вытанна іграць жанчыну неарзумагала ўзросту, якая больш цікавіцца сваім рукадзеллем, чым сынам (у п'есе тут быў прапанаваны «дыялог» між іх размоваў і тэлевізійнымі рэплікамі).

Затое Аляксандр Гарцуёў прапанаваў шмат папраўдзіць смешных рэжысёрскіх прыдумкаў. Паралельна вырашана сітуацыя стваркі захаваных. Дык як ім памірыцца, паказвае бышчам бы Гера, што не можа не весяліць. «На працы мне выдалося магіз», — гаворыць Валдзім, і сфрабу. Гучыць рускамоўнае «До свидания» — і рэхам вылучаецца Данія. Сяргей, які раней працаваў землемерам, пры знаёмстве з Валдзімам «вымярае» яго рулеткай. Дзе ў душаваю кабінку — і моцне там пад скіраванай на яго палівачай, шыточы пал гарот заць. «Во пельняшка пайшла».

Прычыны парадыйнага падавання захаваны і ў музычным афармленні Яна Супаненкі. Загаварыў пра Іспанію — калі ласка, Куплеты Тарэадора, — «Кэрмэн». Гутарка зайшла пра Маскву — воем вясня «Маска майскай». Дык ласця была гэта тэлеку, якая ў перааранжы тэлеку, ператварылася ў эскалатар мекс (сінгафурія Сяргея Шабохіна), выглядзе спасылкай на кінастужку «Я крочу па Маскве». А спалучэнне беларускай мовы з «маскоўскай» рускай і «траўскай», а

таксама назменная вышыванка на футболцы Валдзіма — гэта тыя шпрыхі, якія ўспрымаюцца водгукам на перыфразы сучаснасці. Упрыгожвае пастаўку добрай акцёрскай працай. Карлачына Андрэй Дабравольскі паўстае і Барманам з неверагодным іракезам на лясіне, і Сяргеем, які пры сваіх унушалых габарытах размаўляе душана-прыглушаным фальшэтам — чым выклікае смех у зале. Спектакль трывае на зладжаным акцёрскім ансамблі Дзмітрыя Давідовіча (Валдзіма іграе таксама Арцём Курноў), Андрэя Навіка (Гера) і Мікалая Стонькі (Міша). Гэтая тройца на сізнэ

Але хто каго, у адпаведнасці з афішай, тут «троліць»? Пастаянныя іранічны каментарыі Мішы і Геры, іх часам інфернальны смех настраіваюць на тое, што ўсё, намі ўбачанае — адно толькі розгярты імі свайго сфрабу. Што і падробка сайта, і дамова з Ксеніяй, якая павінана «давесці» Валдзіма да думкі не проста з'ехаць з Масквы, а канчаткова застацца на радзіме, — жорсткія прыдумкі хлопцаў, якія вырашылі «пажартавачы» (хаця б дзеся тга, каб Валдзім не кідаў іх). Што ж, такая версія тэмама і праца на існаванне. Але ў фінале высветляецца, што насамрэч троліць нас, гледзючы. Бо за межы тролінгу (не столькі жа жанру, колькі як рэальнага дзеяння) спектакль не выходзіць. Пасмяялася — ды гэта не быў рэплікай ужо сама па сабе настраівае на спрычкі, развагі. Бо насамрэч яна вельмі вострая, неадзначаная. І надзвычай актуальная, прычым для многіх краін — што апаўзгалі мо па шчыры распуаджаны прыныты тагачаснай польскай урбаністыкі, але пры гэтым браўся да ўвагі культурная

Масткі рэдка бываюць добрымі адміністрацыйна. Творчасць — справа глыбока асабістая. Мастак паводле вызначэння індывідуаліст, нават калі працуе ў камандзе. Неабходнасць адасобіцца ад свайго і думаць пра іншых, пра агульную справу можа ствараць для яго амаль невырашальную псіхалагічную праблему. Але ў кожным правіле ёсць выключэнні.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

З нішкі «Прыватная археалогія».

З нішкі «Сустраэце».

З нішкі «Настальгія».

За парканам суб'ектыўнай рэчаіснасці

Экспазіцыя складаецца з некалькіх цыклаў — «Суб'ектыўная рэчаіснасць», «Сустраэце», «Прыватная археалогія», «Шпашыр уздоўж паркана», «Настальгія», «Новы дом», «Замак» — а таксама з асобных твораў, якія, калі будзе на тое пры адпаведным збегу абставін волі мастака, могуць запічакавацца новай цыклам.

Спадар Рыгор малое сама простыя рэчы, якія дзіўна не кожны пачынае вартым мастакоўскай увагі. У гэтым сэнсе характэрныя званы «Шпашыр уздоўж паркана», Яго вышывае чыста рука, з камплексу, з кантрасу не толькі да выразнае ўяўлення пра сутнасць, але і правіла гледзячы на пастах убагнага дабудавань у думках увесь магчымы відзглядар.

Прайшоў да такой канцэпцыі мастак не адразу. Пачынаў ён з этнаграфічнай матыву, з сюжэтных кампазіцый. Ягоная дыпломная работа ў 1982 годзе называлася «Беларускія народныя

як псіхалагічны партрэты паспароў сядзіб. Рэчы і матэрыяльныя асяроддзе чалавека згодныя сказаць пра асобу больш, чым сама асоба магла б сказаць пра сябе. У Стціна атрымаўшыся апавесць пра людзей, у якіх самі людзі адсутнічаюць.

Тое ж тычыцца і іншых цыклаў. Калі мастак малое паспалярны пралады, фрагменты пабудовы тлі жытла, драбніцы храмы ці каменныя замкі — за ім збярэцца адчувацца людзі, якія працякалі да гэтых аб'ектаў рукі, розум, сэрца. Ягоная вока вышывае з кравіду, забша-ру, з камплексу, з кантрасу не толькі да выразнае ўяўлення пра сутнасць, але і правіла гледзячы на пастах убагнага дабудавань у думках увесь магчымы відзглядар.

Прайшоў да такой канцэпцыі мастак не адразу. Пачынаў ён з этнаграфічнай матыву, з сюжэтных кампазіцый. Ягоная дыпломная работа ў 1982 годзе называлася «Беларускія народныя

умельцы». У пару сталасці не раз звяртаўся да вобразу знакавых постацей нацыянальнай гісторыі і культуры, да дэсазначальных падзей беларускай даўніны. Але як літаратар прыходзіць шлях ад эпасу да лакальнага вышыва, так і Рыгор Стціна ў сваёй творчасці, пакінуўшы спробы ахапіць неаб'ёмнае, урэшце заспроўзіўся на, так бы мовіць, шматзначных аспектках быцця.

На выставе толькі адна панарамная кравіца — старая Німія. І гэта невыпадкова. Для Стціна і інтэлектуальнага апакалення тая вуліца-парака — сакральны сімвал Беларускай. А ніч — паміць малодасці. Німія адкрывае экспазіцыю і заае гледзячы эмацыянальнай настрой.

Вышывае твору адноснасця да апошніх гаоў, меншая частка — да 1990-х. Раней Рыгор Стціна аддаваў прыватна калорым алоўкам, цяпер шмат працуе з акрылавымі фарбамі. Гудмачыць ён гэтыя змены жадаанем скарастаць выяўленчы маг-

часціцы новых матэрыялаў. Тым больш, што сталучэнне палатна і акрыла дазваляе выйсці на большыя памеры твора, чым ужо звыкліся для майстра папера і алоўка.

Велікі эфектна гледзіцца цыкл «Прыватная археалогія». Гэта выява гістарычнага артэфактаў Беларусі, абраных аўтарам у якасці сімвалаў павія — мігучага, сучаснасці і будучыні. Хаця дэ-факта гэтыя рэчы выкаваны з зямлі, сутнасця яны выяўляюцца мастаком на паверно нашай павідаваласці. Гэта тое, што падваляецца грунтоўна забытым, але на справе аказалася глыбока ўжываным.

Цыкл «Сустраэце» ўзбуждае з сабе выяўленчы нападкі з вандравак па радзіме і замежжы. І тут зноў правіліся талент спадара Рыгора бачыць сузіллінае ў фрагменце, ментальнае ў матэрыяльным. А ягоная «Настальгія» — гэта не сум па побыце, які адшоўліся, а развагі пра калітоў-

скандэнтраваны ў Сілезіі і на кавалку марскога ўзбярэжжа. Менавіта там, ды шчы, эраумела, ў Варшаве, былі рэалізаваны найбольш амбітныя праекты. Некаторыя з тых будынкаў і сёння ўражваюць манументальнасцю форм і зручнасцю планіроўкі.

У зладны перыяд у Польсцы мелі распаўсюд усе тыя архітэктурныя стылі, творы і канцэпцыі, што і ў Еўропе, ды і ўвогуле пачынаў у свеце. Найперш функцыяналізм і канструктывізм, але з невялікім даўжкам нацыянальнага романтизму. У Варшаве, як і Маскве і Берліне, планавалася ствараць новы гарадскі цэнтр з будынкамі прастакутнага класа, прызначаны рэпрэзэнтаваць Польскае як суснаую дынамічную дзяржаву. Гэты архітэктурны ансамбль на Макатовым полі меўся атрымаць імя Пільсудскага. Але на карце Варшавы ён так і не з'явіўся. Спачатку не было

трошай, потым была вайна, а пасля вайны — іншыя актуальні. Сімвалам жа новай сталіцы стаў будынак Палаца культуры і навукі, узведзены Савецкім Саюзам. Яго яшчэ называюць «кузонам маскоўскай вытока». Гэта выява адкрывае нам цэлы культурны пласт суседай дзяржаваў і з'яўляецца падставой іншым вачыма палітычным на ўласную архітэктурную гісторыю. Думам, — сусветна-архітэктурна наведзець яе было вартга аб'явакова. У амбітных праектах польскіх архітэктараў 20 — 30 гаоў — як рэалізаваных, так і тых, што засталіся на паперы — адбілася наменкнне адроджанай польскай дзяржава стаяць упорнае з такімі гігантамі, як Расія, Францыя, Германія. Але рэчаіснасць уносіць у архітэктурны і палітычны праекты карэктывы.

У сталіцэй галерэі «Універсітэт культуры» працавала выстава пад назвай «Вечнасць і момант», арганізаваная Польскім Інстытутам. Яна распавядала пра архітэктурную міжаеанную Польсчы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Мабіць, для нас найбольш цікавы той яе раздзел, які прысвечаны архітэктурцы заходнебеларускіх зямляў — Гродзеншчыны, Брэсцшчыны, Віленшчыны, якія аказаліся ў складзе так званай «Другой Рэчы Паспалітай». На іх былі распаўсюджаны прыныты тагачаснай польскай урбаністыкі, але пры гэтым браўся да ўвагі культурная

Амбіцыі, апранутыя ў бетон

травыш, асабілісці эканамічнага ўкладу і побыту мясцовага люду. Улічваліся, эраумела, у той ступені, наколькі гэта было карысна і эручна Варшаве тых часоў.

Польскі называлі Заходнюю Беларусь «Красамі доўжы». Гэты рэгіён не вылучыўся эканамічным да-стаўкам, а звычай, і ягоны ўплыў на дзяржаўную палітыку быў незначным. Мяркуючы па фотаматэрыялах выставы, урбаністычная палітыка ў Заходняй Беларусі не ставіла перад сабой мэту мадэрнізацыі краю, а ўлуч-ці спрыяла кансервацыі існага, мстачковага, стану і менталітэту. Калі ў Савецкай Беларусі ў гэты час ішла індустрыялізацыя, і ў сілуэтах гарадоў упісаліся, часам даволі агрэсіўна, прамысловыя будынкы і заводскія коміны,

у заходняй частцы галоўнымі чынінікамі архітэктурнай прасторы заставаліся касцёлы і ўрадавыя будынкы.

Зраумела, з'яўляўся таксама школы, чыгуначныя станцыі, жытло, але не ў тых маштабах, што на ўласна польскай зямлі. Пры гэтым, варту адзначыць вы-стаўкам, а звычай, і ягоны ўплыў на дзяржаўную палітыку быў незначным. Мяркуючы па фотаматэрыялах выставы, урбаністычная палітыка ў Заходняй Беларусі не ставіла перад сабой мэту мадэрнізацыі краю, а ўлуч-ці спрыяла кансервацыі існага, мстачковага, стану і менталітэту. Калі ў Савецкай Беларусі ў гэты час ішла індустрыялізацыя, і ў сілуэтах гарадоў упісаліся, часам даволі агрэсіўна, прамысловыя будынкы і заводскія коміны,

Фрагмент экспазіцыі.

Ведаю цудоўна, што пра нашу сістэму пачатковага эстэтычнага выхавання і адукацыі пішам мы хоць, падаецца, і шмат, але іншым разам — апісальна, без належнай глыбіні аналізу і прагнозу развіцця. Магчыма, прафесійныя музыканты, харавікі, харэографы, мастакі застаюцца нібыта ў ценю з той прычыны, што ўсё ў іх нібы добра: і з заробкам, і з пераемнасцю. Словам, ніякіх праблемаў для стрэсаў. Хіба баяная якасныя амаль не засталася ды фарбы з пэндзлямі — задуха дарагія. Але пытанні гэтыя — з ліку вырасцальных.

Так, праблема вакансіі сельскага бібліятэкара ці клубніка — куды больш хваравітая і непрадказальная ў плане якаснага вырашэння. Але сёння мы, усё ж, паглыбімся ў тэму развіцця дзіцячых школ мастацтваў. Мо атрымаецца паглядзець на іх цяперашні стан пад новым ракурсам?

Яўген РАГІН

Усе гэта бачаць і ацэньваюць. Пра тое, што выкладчыкі школ мастацтваў падтрымліваюць СДК і СК у акампаніатарскай справе, вы самі сёння казалі. І ўвогуле, паспрабуйце папрацаваць на дзве стаўкі! Сумленна заробленыя грошы ніколі не даюцца лёгка.

Тое, што нашы выкладчыкі дзіцячых школ мастацтваў шчыльна супрацоўнічаюць і з бібліятэкарамі, паспрабую давесці з дапамогай вась якога прыкладу. На другім паверсе Палаца культуры ў нас ёсць выставачная зала, дзе экспануюцца жывапісныя работы нашых мастакоў. І фартэпіяна стаіць. Паспрабавалі мы некалькі разоў там літаратурна-музычныя

па-ранейшаму досыць прыстойна, а вось айчыныя... Яны вельмі ўжо хваравіта рэагуюць на павышэнне вільготнасці, а выступы ж даводзіцца часяком пад адкрытым небам.

С. Р.: Мы таксама апошні раз абнаўлялі інструменты ў 2004 — 2006 гадах. Пытанне вырашаецца складана. Але, паверце, шукаем шляхі, каб хутчэй выправіць становішча.

Я. Р.: Атрымліваецца, што быць выдатнікам у ДШМ — справа затратная, а таму — элітарная. Мала таго, што інструмент павінен быць у школьніка дома, дык патрэбны яшчэ і матэрыяльныя выдаткі, каб таленаві-

АДЗІНЫ ЗАПІС У ПРАЦОЎНАЙ КНІЗЕ

Кацярына Кісялёва: Нашы выхаванцы летась бралі ўдзел у пяці міжнародных конкурсах. Два прайшлі ў Магілёве, астатнія ў Расіі (удзельнічалі ў іх завочна — адсылалі відэазапісы). Зоркавы акардэонны дуэт у складзе Матвея Пашоўскага і Тэоны Бебурый (педагог Таццяна Пашкоўская, маці Матвея) вызначыўся аж у чатырох конкурсах: стаў лаўрэатам першай ступені. Мінуты навучальны год быў плённым і для мастакоў: вучаніца Марына Шаўцова стала лаўрэатам першай ступені, а яе настаўніца Жана Сліна атрымала Гран-пры.

Каста недатыкальных? Не, яны таксама ратуюць свет!

Надзённыя пытанні,
якія вырашаюць школы
мастацтваў

"Таўкачыкі" з Кобрына ў Польшчы.

Дарослы духавы аркестр з Шуміліна на "Славянскім базары ў Віцебску".

Да гаворкі мы запрасілі начальніка аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзею ЖУК; дырэктараў дзіцячых школ мастацтваў: Кобрына — Сяргея РЭБКАЎЦА; Жылічаў (Кіраўскага раёна) — Кацярыну КІСЯЛЁВУ; Шуміліна — Руслана МАТВЕЙЧУКА, а таксама намесніка дырэктара па выхаванні-навукаў частцы Ашмянскай школы мастацтваў Таццяну ПЕЧКАР.

КАЛІ ГРОШЫ ЗАРАБЛЯЮЦЬ СУМЛЕННА

Яўген Рагін: Калісьці патрапіў на справядзачны канцэрт цэнтральнай школы мастацтваў Кобрына — і не пашкадаваў тых гадзін, напоўненых якаснымі гукамі і святлом, яскравымі выступленнямі шматлікіх калектываў і салістаў, якія лічаць беларускі фальклор асновай асноў.

Надзея Жук: Адзін узорны ансамбль песні і музыкі "Таўкачыкі" чаго варта! У калектыве — 60 чалавек, ёсць групы вакальна-інструментальная, харэаграфічная. Кіруе школай цудоўны спецыяліст і чалавек — Сяргей Рэбкавец. Сам ён харэограф па адукацыі, але пэўны час быў начальнікам га-

радскага аддзела культуры. Так што — і творца, і гаспадарнік у адной асобе.

Я. Р.: І спраўды, на нядаўня адрамантаванай сцэне школы панавала такая творчая разнаволнасць, што аж зайздрыць брала. Я, Надзея Віктараўна, трошкі сціснуся з эмоцыямі і задам вась якое няпростае пытанне. Настаўнік ДШМ можа ўзяць на сябе паўтары стаўкі працоўнай навукаў. Ды яшчэ паўстаўкі яму з гатоўнасцю дадуць у якім-небудзь сельскім клубіку, дзе даведзены акампаніатар — на вагу золата. У настаўніцкіх калектывах такіх школ — заўжды шмат колішніх яе выхаванцаў, што не можа не ствараць атмасферу сяброўства, карпаратыўнай аднасці. Школа мастацтваў у межах аддзела культуры — дзяржава ў дзяржаву? Няўжо клубнікі з бібліятэкарамі не глядзяць на настаўнікаў з пэўным папрокам? Маўляў, вельмі гэта стрэсаўстойлівая каста недатыкальных, што жыве па сваіх законах.

Н. Ж.: Ніколі з гэтым не пагаджуся! Калектывы нашых дзіцячых школ мастацтваў (іх у раёне чатыры, плюс шэсць філіялаў) — заўжды навідавоку. На канцэртах выступаюць паруч і нароўні з іншымі работнікамі культуры.

салоні. Атрымалася. Зразумела, што за літаратурны бок мерапрыемства адказваюць менавіта работнікі бібліятэк, а за музычны... Так што жывём мы па агульным законах жыцця і сямейства. Ніякай каставасці!

ЯК СПРАВЫ Ё БАЯНА?

Сяргей Рэбкавец: Варта і тое ўлічыць, што ў музычных калектывах педагогаў ДШМ ёсць і клубныя работнікі, і бібліятэкары.

Н. Ж.: І усе гэтыя калектывы неўзабаве выступляць у Палацы культуры Кобрына на Дзень работнікаў сельскай гаспадаркі (артыкул рыхтаваўся 14 лістапада — Я. Р.).

Я. Р.: Якія яшчэ пытанні, Сяргей Рыгоравіч, трымаеце цяпер пад кантролем?

С. Р.: Чаму толькі цяпер! Яны ў мяне пастаянна ў полі зроку. І гаспадарчыя нюансы, і творчыя. А яшчэ — навуковы працэс, матэрыяльная база. Вельмі задаволены, да прыкладу, што здолелі адрамантаваць падлогу ў харэаграфічных класах.

Я. Р.: Баяністы на Жлобіншчыне прызналі, што межаныя інструменты, хоць і клееныя-пераклееныя, але гучаць

ты падлетак змог паўдзельнічаць у міжнародным конкурсе не завочна, а на прэстыжнай сцэне. А гэта далёка не кожным бацькам па кішэні.

С. Р.: Безумоўна, непасрэдна ўдзел у фестывалі або конкурсе — гэта вельмі важна для становлення характару, развіцця асобы. Гаворка, можна сказаць, пра адзін з асноўных складнікаў эстэтычнага выхавання. Калі чалавек выходзіць на сцэну, ён разумее важнасць сваёй справы. Натуральна, стараемся пэўную частку расходаў па ўдзеле ў замежных фестывалях кампенсавать за кошт уласных пазабюджэтных сродкаў. Не работнікаў сельскай гаспадаркі (артыкул рыхтаваўся 14 лістапада — Я. Р.).

Дарэчы, мы вучым і калектыву наму музіцыраванню. Пачуццё творчай аднасці — таксама выхаванне, у тым ліку і грамадзянскай пазіцыі. Наогул, мы цяпер пра вельмі тонкія рэчы гаворым. Як апаніць эфектыўнасць працы ДШМ? Колькасцю выпускнікоў, якія працягнулі навучанне па профілі? Колькасцю перамог на прэстыжных фестывалях? Ці колькасцю ўзорных і народных калектываў? Цяжка сказаць, бо ўсё, нібыта, важна...

Я. Р.: Вельмі прыстойны паказчык для школы, якая знаходзіцца ў сельскай мясцовасці. Я ведаю, Кацярына Анатолеўна, у вас ёсць яшчэ чым пахваліцца. Усё ж Жылічы для Беларусі — не проста аграпаралок.

К. К.: Пахваліцца, сапраўды, ёсць чым. Вучыцца музыцы, харэаграфіі ці выяўленчаму мастацтву прыязджаюць да нас (дакладней, бацькі прывоззяць) нават дзеці з Рагачоўскага раёна. Дый палова вучняў навакольных вёсак вучацца ў нашай ДШМ! Калі пра Жыліцкую сярэдняю школу казаць, дык літаральна ўсе яе вучні з'яўляюцца яшчэ і нашымі. Такім чынам, займаюцца ў нас 122 чалавекі. Адно з тлумачэнняў гэтай — стабільны педагогічны склад. Школа пачала дзейнічаць з 1971 года, у многіх настаўнікаў запіс у працоўнай кніжцы — адзіны дзень нязменны. Ёсць і такія, што самі тут калісьці вучыліся.

ГАТОЎНАСЦЬ СУПЕРАЖЫВАЦЬ

Н. Ж.: Гаворка не столькі пра тое, што пэўная частка выпускнікоў школ мастацтваў робяцца праз пэўны час нашымі калегамі або прафесійнымі музыкантамі, мастакамі ці танцорамі. Галоў-

Баль у Жылічах.

акардэоны і два баяны. Будзем спадзявацца, што здолеем.

Я. Р.: Наколькі ведаю, на Гродзеншчыне пытанне з абнаўленнем музычных інструментаў вырашаецца цэнтралізавана. Як справы з баянамі, Таццяна Віктаруна?

Таццяна Печкур: Цягам тыдня абласное ўпраўленне абяцала выдаткаваць грошы на набыццё баяна беларускай вытворчасці. Бо нам без гэтага інструмента ніяк! Сёлета стипендыята спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь стаў трэцікласнік Ягор Кетрыс. За гэты год ён паспеў стаць лаўрэатам першай ступені двух міжнародных конкурсаў, якія ладзіліся ў Мінску. Такое ўражанне, што хлопчык нарадзіўся з баянам. Вельмі ён старанны і перспектыўны.

Я. Р.: А кажуць, што баян з мода выходзіць. Чым яшчэ можае пахваліцца? Можна, у філіялах якія змены цікавыя адбыліся?

Т. П.: У Ашмянскім раёне няма філіялаў ДШМ, ёсць толькі музычны класы. Дык вось, у вёсцы Цудзенішкі адкрылі сёлета новае аддзяленне "Народная творчасць". Маленькія дзеткі вывучаюць асновы рытмікі — і вельмі праз тое задаволеныя.

СУМ ПА БАЛЮ

Я. Р.: Як на сёння выкарыстоўваецца палацавыя магчымасці, Кацярына Анатолеўна?

К. К.: За апошні час папулярнасць Жылічаў павялічылася ў

разы. Тут, напэўна, прамая залежнасць ад дынамікі рэканструкцыі. Прынамсі, экскурсій становіцца ўсё больш і больш. Мы імкнёмся актыўна ўключыцца ў справу ажыўлення сядзібнай прасторы. Увесну ўнутраным двары палаца ладзім справаздачныя канцэрты. Раней прыходзілі толькі насельнікі Жылічаў, для якіх высокае мастацтва стала ўжо патрэбай, цяпер і турысты бываюць.

А вось баль ля шасці калон галоўнага фасаду правалі толькі раз: з нагоды ўрачыстага адкрыцця аднаго з палацавых аб'ектаў. Між тым, вельмі хачу, каб быў у нашай школы свой фестываль з бальнымі танцамі ды са шляхецкім шыкам. Але няма пакуль у нас гасцёўні, няма канцэртнай залы. Усе камерныя імпрэзы ладзім у малой зале палаца, дзе знаходзіцца белы райль. А сапраўдная канцэртная зала з'явіцца толькі пасля наступных этапаў рэканструкцыі.

Я. Р.: Перспектывы з памяшканнямі ў Жылічах вельмі прыцягальныя. А вось ў Ашмянах з гэтым, наколькі я ведаю, праблемы?

Т. П.: Як ні сумна, але так. Сёлета вырасла агульная колькасць нашых навучэнцаў: іх стала ажно 438! Зразумела, што прырост адбыўся за кошт раённага цэнтра, а не сяла. І магчымасці найаўнага будынка не дазваляюць размясціцца нам усім пад адным дахам. Таму мы змушаны арандаваць іншыя плошчы, што не надта спрыяе эфектыўнай арганізацыі навучальнага працэсу. Карэйцы, праблема — з ліку надзвычай сур'ёзных. Будзем старацца яе вырашаць.

НАС ВЫХОЎВАЎ АРКЕСТР

Я. Р.: А ў мяне ўсё Віталік з Жылічаў не ідзе з галавы. Ці грае ён на вечарах на сваёй балалайцы? Мы часцей і часцей гаворым цяпер пра жыццёвую неабходнасць арт-тэрапіі, пра тое, што душу ратаваць варта не таблеткамі, а далучэннем да іншай душы. Так узнікае кола аднадумцаў, так ствараюцца спрыяльныя ўмовы для творчай самарэалізацыі.

З гэтай нагоды ніколі не забуду на знаёмства з духавымі калектывамі Шумілінскай школы мастацтваў. У 1987 годзе трубац Алёг Матвейчук стварае дзіцячы духавы аркестр. Наўмысна бярэ ў яго склад малых са шматдзетных, няпоўных і цяжкіх сем'яў і пачынае вучыць іх суладнай творчасці. Не перадаць словамі, наколькі цяжка гэта было! Але ніводны падлетак "духавік" не трапіў пад улік мілі-

цы і камісіі па справах непаўналетніх, а ў 1999 годзе аркестр стаў узорным. Алёг Фёдаравіч працягвае працаваць выкладчыкам ДШМ, а яго сын Руслан (таксама трубац) — стаў яе дырэктарам. Як справы ў трубачоў, Руслан Алёгавіч?

Руслан Матвейчук: Акрамя дзіцячага, бацька стварыў і дарослы духавы аркестр, які стаў народным. І многія музыканты, якія пачыналі ў дзіцячым, граюць цяпер у дарослым аркестры. Я не буду пералічваць узнагароды двух гэтых калектываў. Іх вельмі шмат. Але не ўзнагароды з'яўляюцца галоўным доказам таго, што музыка не дае душы чаршывець. Каб зразумець, што ёсць самым важным, варта ўгледзецца ў асветленыя твары музыкантаў.

ФІНАЛЬНЫ АКОРД

Пасля працудных слоў прафесійніка нават цяжка сказаць што-сьці ў плане абагульнення працы нашых школ мастацтваў. Зразумела адно: у няпростых эканамічных умовах яны робяць наш прагматычны свет больш летучым і добрым. Падаеша, менавіта для гэтага і былі прыдуманы ў свой час словы, фарбы, ноты, рухі. Але гэтым інструментарыем могуць карыстацца толькі абраныя таленты. Толькі тады не фальшывіць нават клеены баян.

Праблемных пытанняў, як аказалася, хапае і ў сферы эстэтычнага выхавання. Пазабоджэтная дзейнасць, навучальны працэс, аснову якога складаюць індывідуальныя заняткі, недастатковае фінансаванне і безнадзейна састарэлы "парк інструментаў". Пытанніў шмат, але ўсе яны — выратнальныя. Шкала толькі, што не заўжды дзеля гэтага аб'ядноўваюцца намаганні вёсак, мястэчак, гарадоў раённых і абласных. У выніку хтосьці спадзяецца толькі на ўласную пазабоджэтную скарбонку, камусьці дапамагае раённы бюджэт, а камусьці — абласны. Трошкі б мэтаваці ды каардынаваць гэтым дзеяннем. Хача б дзеля таго, каб пуныкі не гарэлі.

І апошняе. Анлайн-канферэнцыя можа падацца каму-небудзь з чытачоў спрэчнай па высновах і правільнасці расстаноўкі акцэнтаў. Рэдакцыя будзе толькі радава, калі да палемічных разваг падключыцца прадстаўнікі іншых педагагічных калектываў. Пішыце, спрачайцеся, абвясрайце. Праўды не бывае шмат.

К

Зоркавы Ягор Кетрыс з Ашмянаў.

нае, што яны пачынаюць тонка разумець мастацтва і становяцца прафесійнымі гледачамі і слухачамі як аматарскага, так і прафесійнага мастацтва. І зольнасць гэтую абавязкова перададуць сваім дзецям.

Я. Р.: На мой погляд, ДШМ маюць права на існаванне хача б па той прычыне, што іх выхаванцы, як пераконвае статыстыка, не знаходзяцца на ўліку ў камісіях па справах непаўналетніх. Калі гэта так, настаўнікі школ мастацтваў ніяк не каста недатактыальных. Ім да ўсяго ёсць справа, яны сапраўды ратуюць свет ад зла. Шмат гадоў таму, калі першы раз пабачыў палац у Жылічах (менавіта ў ім знаходзіцца мясцовая ДШМ), пазнаёміўся з вучнем Віталікам. Ох, няпросты быў лёс у хлопчыка! Усынавіла яго адна сям'я, як

расправёў сам Віталік. Ды што-сьці не спадбалася яму, узв'яў малец і пуныку спаліў. Гора! Патрапіў у іншую сям'ю, быццам прыжыўся, ды і школа мастацтваў дапамагла яму іншым чалавекам стаць: па-чаў Віталік балалайку вывучаць. Як свярджалі педагогі ці не віртуозам стаў.

К. К.: Памятаю таго хлопца, ён надзвычай таленавіты. Ды і займаўся з ім індывідуальна. Нашу школу Віталік скончыў у 2009 годзе. Нічога кепскага я пра яго не чула. Прынамсі, пуныкі больш не паліць... Хачу пра музычныя інструменты трохі распавесці. У нас сітуацыя не лепшая, чым дзе-небудзь. Вось нядаўна фартэпійна адрамантавалі. Летас з раённага бюджэту атрымалі грошы на набыццё новага акардэону. На будучы год запланавалі купіць два

Інтэрнат Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" урачыста адкрыўся пасля рамонту. 15 лістапада міністр культуры Беларусі Юрый Іванчук уручыў ключы ад абноўленых нумароў 22 першым наवासельцам. Падчас мерапрыемства ён адзначыў, што з рэканструкцыяй "Беларусьфільма" важна было не толькі атрымаць добра аснашчаную кінафабрыку, але і паклапаціцца пра сацыяльную сферу, якая ўключае і камфортны побыт яе працаўнікоў.

Іна НАРКЕВІЧ

Ключы для наवासельцаў

Падчас адкрыцця інтэрната.

Для работнікаў кінастудыі ў адрамантаваным будынку прадулджаны 28 нумароў. Яны дазваляць размясціць, у тым ліку, маладых спецыялістаў, якія прыходзяць працаваць пасля завяршэння адукацыі. Яшчэ 23 нумары ўвойдуць у гасцінічны фонд — балазе, запатрабаванасць у жылце для прыездных здымчачых груп таксама вялікая. Усе пакоі маюць неабходную мэблю, у нумарах ёсць санвузлы, а на кожным з чатырох паверхаў — добра абсталяваная кухня. Таксама ў інтэрнаце з'явілася невялікая трэнажорная зала і пральня. Хутка адкрыецца і лазня.

Між тым, у пачатку наступнага года ўвагу прыцягне да сябе і сама кінастудыя: там ствараюцца экспазіцыйныя зоны. Генераль-

ны дырэктар установы Уладзімір Карачэўскі перакананы, што тэма кінавытворчасці цікавая і аматарам кіно, і гледачам, і турыстам. Таму экскурсіі на "Беларусьфільм" стануць рэгулярнымі. Экспазіцыйныя зоны будуць напаяняцца докарацыямі і касцюмамі, а таксама пры неабходнасці ператварацца ў пляцоўкі для фотасесій ці інтэрв'ю.

З часам зойме там сваё месца і танк, зроблены па эскізах Леанарда да Вінчы спецыяльна для фільма "Авантуры Пранціша Вырвіча" паводле рамана Людмілы Рублеўскай. Здымкі карэйцы ў павільёнах пачнуцца ў студзені 2019 года, а пасля іх завяршэння машына папоўніць экспазіцыйныя зоны. Генераль-

К

Яўген ПАГІН

Павучыцца прыехалі дырэктары і метадысты раённых дамоў рамястваў са Слаўгарадскага, Чорыкаўскага, Дрыбінскага, Асіповіцкага, Круглянскага, Краснапольскага, Шклоўскага, Клічаўскага, Клімавіцкага раёнаў, метадысты цэнтралізаваных клубных сістэм Магілёўшчыны па народных промыслах і рамяствах, кіраўнікі гуртоў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, выкладчыкі. Прыехалі, абмяняліся вопытам, падзяліліся тэхналогіямі вырабаў ёлачных цацак з паперы, тканіны, лёну і саломкі. Майстар-клас правяла сябра Саюза майстроў Беларусі Наталля Бернадская. Яна паказала ўдзельнікам, якія цацкі атрымліваюцца з паперы. Урокі па вырабе тэкстыльнай цацкі правяла Алена Вярменіч, таксама рамеснік з майстарскім званнем. А вось майстар Вольга Сыцікава і спецыяліст участка сувеніраў Магілёўскай фабрыкі мастацкіх вырабаў Валянціна Кушнярова знаёмілі з тэхналогіямі вырабу сувеніраў прадукцыі з лёну і саломкі. Прававала на семінары і выстава метадычнай літаратуры. Пра гэта напісала вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтру Ганна Асманова.

Распавядае вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці Ала Лялькіна: “У выставачай зале нашай установы працуе выстава работ педагога і майстра Жаны Арэхавай і яе вучняў — на вучэнцаў Віцебскага дзяржаўнага тэхналагічнага каледжа. Выстава называецца “Вяткі рамяства”. Яна прымеркавана да 35-годдзя навуцальнай установы і прэзентуе найперш лозаліценне, а таксама — вырабы з бярозцы, саломкаліценне. Вучні Жаны Сяргееўны вельмі арганічна спалучаюць рамесніцкую спаконвечную традыцыю з сучаснымі матывамі і тэхналогіямі апрацоўкі матэрыялаў”.

11 лістапада на разліме Чэслава Немана ў вёсцы Старыя Верцілішкі (Шчучынскі раён) адбылася прэзентацыя энцыклапедычнага выдання “Аргані Беларусі”. Вядучы метадыст аддзела арганізацыйна-метадычнай работы Шчучынскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Наталля Гардзейчыцкая распавядае, што кніга змяшчае інфармацыю аб 123 арганых нашай краіны. Прэзентацыя з удзелам аднаго з аўтараў выдання

Жартаўнікі з інтэрнэт-форумаў па-свойму змагаліся з сумнай непагадзю апошніх дзён, называючы краіну “Туманным Бульбіёнам”. У прадчуванні блізкай зімы ды Новага года сапраўды хочацца настрою светлага, казачнага. А не дажджу ці слоты. І тут толькі на работніку культуры спадзею: лепей за іх ніхто святочны настрой не створыць. Менавіта таму ў Магілёўскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы прайшоў абласны семінар-практыкум па вырабе навагодніх упрыгожванняў.

Льняная цацка навагодня

Святланы Немагай уключыла і канцэрт арганнай музыкі ў мясцовым касцёле Святых апосталаў Пятра і Паўла. Выканаўцы — музыкантаўка беларусіст, памочнік мастацкага кіраўніка Творчага аб'яднання “Беларуская капэла” пры Нацыянальным акадэмічным вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь і салістка Беларускай дзяржаўнай філармоніі Тамара Рэмез.

Народныя ляльчаны тэатр “Батлейка”, што працуе пры Залескім доме культуры (Смаргонскі раён) адзначае сёлета 35 гадоў з дня стварэння. 11 лістапада ва ўстанове культуры сабраліся ўсе, хто мае дачыненне да “Батлейкі”. Пачэсным госцем стаў адзін з яе заснавальнікаў Аляксандр Лось, пры якім тэатр стаў народным. Вядучы метадыст па тэатральным жанры Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці Алішцыя Рабцава пераканана, што залеская “Батлейка” — алдзін з лепшых творчых калектываў вобласці.

10 лістапада — Дзень Святога Марціна, які з’яўляецца ахоўнікам млына-

На здымках:

- 1 25-годдзе “Іскрынка” з Мінойтаў.
- 2 Так нараджаецца навагодняя цацка.
- 3 На юбілей залескай “Батлейкі” прыехаў Аляксандр Лось і яго жонка Алеся.

роў. Клубнікі і бібліятэкары аграгарадка Адэльск, што ў Гродзенскім раёне, у чарговы раз правялі ў гэты дзень Свята млынароў (заданая прафесія калісці была ў Адэльску называлі запатрабаванай). Сцэнарная ідэя зводзілася да прастай формулы: “Зерне — пачатак жыцця”. А рамяство мукамола дае гэтаму жыццю гарантываны працяг. Галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгу дзейнасці Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Дзмітрый Пісарэнка распавядае, што на падворку “Бібліятэчны млын” аформілі фотагалерэю млыноў розных краін і часоў. Былі прэзентаваны літаратурныя навінкі, якія знаёмяць з эвалюцыяй беларускіх ветракоў і млыноў, утрымліваюць рэцэпты бульбяных страў.

Чарговы юбілей — у Мінойтаўскім (Лідскі раён) культурна-дасугавым цэнтры 25-годдзе творчай

дзейнасці адсвяткаваў тэатр “Іскрынка”. Кіруе калектывам, які здолеў стаць узорным, Галіна Сідарэвіч. На свята завіталі колішнія выпускнікі-выхаванцы “Іскрынка”, сябры і адналюбцы: узорны тэатр “Касок” Палаца культуры горада Ліды, студыя сучаснага танца “Зайцаў дэс” Ліды, тэатр мініяцюр “Ба-

данне. Потым мы наведлі Слабадкаўскую бібліятэку. Тут мы сустрэліся з творчым актывам клуба цікавых сустрэч, які працуе ўжо шмат гадоў. Былі прадэманстраваны формы работы клуба ва ўмовах Года малой радзімы”.

Яшчэ адна навіна ад Вольгі Ляснеўскай. У рамках міжнароднага супрацоўніцтва дзіцячая бібліятэка Браслава рэалізоўвае праект “Кніжная Вяселька: віртуальны мост “Пскоў — Браслаў”. Браслаўскія бібліятэкары правялі чарговую скайп-канферэнцыю са сваімі расійскімі калегамі. Удзельнікамі анлайн-сустрэчы сталі сябры экалагічнага клуба “Юныя сябры прыроды” пры дзіцячай бібліятэцы і наведвальнікі экалагічнай бібліятэкі “Вясёлка” горада Пско-

ва. Тэмай абмеркавання сталі запаветныя мясіны Браслаўшчыны і Пскоўшчыны.

Раённы агляд-конкурс калектываў вакальна-харавага жанру сельскіх клубных устаноў “Напеў зямлі маёй” прайшоў у аграгарадку Навасёлкі Ашмянскага раёна. Людміла Верас паведамляе, што пераможцамі ў намінацыі “Дзіцячы вакальны гурт” сталі артысты з “Дамісоўскі” (Граўжышкі). Другое месца — за калектывам “Аляначка” з Навасёлка. “Рамонак” з Гальшанаў заняў трэцяе месца. Лепшымі сярод жаночых калектываў сталі: “Сугучча” (Крахоўка), “Чаромха” (Будзёнаўка), “Рэчанька” (Кальчунь). У намінацыі “Мужскі вакальны гурт” другое месца заваявалі артысты з Будзёнаўкі. У намінацыі “Фальклорны вакальны гурт” не было роўных “Скарбіны” з Кальчунь. Спецыяльнымі дыпламамі “За прапаганду харавага жанру ў раёне” алічаны выступленні “Заранічкі” з Гальшан, “Жыгнічкі” з Крахоўкі, “Рабінушкі” са Станьшкі Ашмяны.

Чалавек заўжды мае патрэбу ў эстэтычнай аздобе і асэнсаванні няпростах з’яў жыцця — што і з’яўляецца прэрагатавай мастацтва. Але не ўсім мастакам дадзена аб’яднаць у сваёй творчасці два гэтыя чыннікі — каб і прыгожа было, і думку вярэдзіла. А вось графік Раман СУСТАЎ гэта ўмее. Пабацьчышы ягоныя фантастычнага зместу аркушы, пачынаеш знаходзіць нечаканы падтэкст у самых звычайных рэчах. Да ўсяго, ён дзеліцца досведам з моладдзю, выкладаючы на кафедры графікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

— Ці не перашкаджае выкладанне вашай творчай працы? Ці не шкада свайго часу і энергіі на вучняў?

— Мне такое пытанне задаюць многія сябры і калегі. Дзеля чаго гэтае, лічы, валанцёрства з майго боку? Нашто я аддаю іншым той час, які лепей было б правесці за працай у майстэрні? Але, здаецца, ніхто не разумее адной прастай рэчы. Калі ты знаходзішся побач са студэнтамі, ты ўвесь час мусіш сам сябе ацэньваць. Ты ўвесь час глядзіш на сябе нібыта звонку. І вызначаеш, ці дастаткова прафесіяналізму ў цябе самога, каб ты мог нешта даць іншаму. Таму калі за апошнія пяць год я прафесійна вырас, дык гэта дзякуючы і акадэміі.

— Аднаведна, вы і вучыцеся таксама?

— Са студэнтамі мы шмат эксперыментуем, апрабуем розныя тэхналогіі, глядзім, як яны працуюць. Атрымліваецца такая пастаянная лабараторыя. Прычым расцеш не толькі тэхнічна, але і творча. Ведаеш, наколькі моцны эмацыйны згустак замешваецца ў чалавеку ў студэнцкі галь! А калі ты побач з такім агнём знаходзішся, дык, адпаведна, сам ад яго сілкуюся.

— Не так даўно ў інтэр’ю нашай газеце рэктар акадэміі Міхал Баразна распавёў пра магчымыя змены ў навуцальных праграмах БДАМ. Ён зыходзіць з таго, што для пэўных творчых прафесій патрабуецца больш інтэнсіўнае засваенне ведаў. Гэта нейкім чынам адрэагаваў на кафедры графікі?

— Так. Нам было прапанавана падумаць наконт новай, больш эфектыўнай, праграмы. Мы ўжо настроіліся на радыкальныя змены. Але калі прааналізавалі цяперашнія метадычныя матэрыялы, дык высветлі-

K

Каб не вырасціць “маўглі”

лася, што праграма, створаная для нашай спецыяльнасці ў 1960-я гады, не састарэла. У выніку, мы яе мадэрнізавалі, але неістотна. Са спецыяльнымі дысцыплінамі, якія складаюць аснову прафесіі, у нас больш-менш добра. Але, на маю думку, ёсць сэнс увязаць агульнаадукацыйныя прадметы з прыкладнымі, каб гэта, у прыватнасці, спрыяла засваенню тэхнічных ведаў — такіх як вэрстка кнігі, навыкі працы з камп'ютарам і гэтак далей. У нас жа вывучэнне камп'ютара пакуле не звязана з канкрэтнымі заданнямі творчага характару.

— **Дарчы, а вам камп'ютар у творчасці дапамагае?**

— Ён стаў неад'емнаю часткаю сучаснасці. Гэта ж вельмі зручная рэч, выкарыстанне якой вельмі паскарае працу. Ёсць планшэт, на якім можна маляваць. На ім я раблю ілюстрацыі — дакладна так, як раней на аркушы паперы.

— **Вы казалі пра старыя праграмы. А ці не азначае такі кансерватызм застою?**

— Не. Мы прыйшлі да высновы, што на базе праграмы, якая існуе недзе паўстагоддзя, можна выхоўваць мастакоў розных кірункаў і стыляў. Яна аказалася прыдатнай для некалькіх пакаленняў нашых выпускнікоў. Можна прасачыць яе ў развіцці, параўноўваючы, што рабілі з яе дапамогай сорак, трыццаць, дзв'яццаць гадоў таму.

— **Ёсць меркаванне, што мадэрнізацыя навучальнага працэсу мусіць ставіць перад сабой мэту даць студэнту большую свабоду...**

— Калі такія людзі гавораць пра свабоду, яны разумеюць яе як бязмежжа: маўляў, рабі што заўгодна. Мне ж падаецца, што творца павінен навучыцца быць свабодным унутры акрэсленых межаў. Я шмат вандраваў у Германіі, Польшчы, Расіі, іншых краінах. Бачыў, як там вучаць студэнтаў. І паводле маіх назіранняў, дзе поўная свабода, дзе тое самае “рабі, што хочаш” (як, напрыклад, у польскіх акадэміях), студэнты вельмі часта на першых ступенях навучання адчуваюць разгубленасць і роспач. Яны проста не разумеюць, як арыентавацца ў гэтым бязмежжы.

Да свабоды яшчэ трэба дарасці. Калі не кантраляваць малое дзіця, даць яму поўную свабоду, з яго вырасце “маўглі”, які не ведае мовы і не адаптаваны да сацыяму. Трэба спрыяць падказку чалавеку, як карыстацца акрэсленай прасторай, як развіваць уласную свабоду.

Вяданне такіх класічных рэчаў як малюнак і жыва-

Раман Сустаў.

“Элітных спажыўцоў графікі трэба гадаваць і выхоўваць. І гэта пытанне да сістэмы адукацыі.”

піс, можна параўнаць з веданнем мовы. Калі чалавек валодае мовай настолькі, што можа выказаць на ёй любую думку, ён сам вольна выбірае, што яму казаць. Гэта і ёсць свабода. Так і веданне класічнай школы ўзбагачае мастака пэўным наборам навыкаў, якія ён можа скарыстоўваць паводле свайго разумення. Я вельмі часта сутыкаўся з тым, што аўтары, якія не ведаюць прафесійнай “мовы” — і, адпаведна, абмежаваныя ў сваіх магчымасцях — шукаюць сродкі, каб кампенсавалі няўменне маляваць. Яны працуюць з фатаграфіямі, робяць нейкія калажы. Але ж дасведчаны глядач адразу бачыць, дзе творчы пошук, а дзе спроба схавалі адсутнасць прафесіяналізму.

Унутры нібыта кансерватыўнай праграмы нашай акадэміі мы даем студэнту поўную свабоду. Заданне, якое ён атрымае, можа выконвацца з абсалютна рознымі падыходамі. Дастаткова прыйсці да нас на прагляд — і вы пачыце, як па-рознаму можа быць вырашана адна і тая ж тэма.

— **Адной мастацкай акадэміі Беларусі дастаткова?**

— На дадзены момант альтэрнатывы нашай акадэміі няма. Але гэта класічная школа. Было б цудоўна, каб у нашай краіне існавалі дзве — тры акадэміі.

— **Розныя скіраванасці?**

— Менавіта так. Экалогія культуры вымагае разнастайнасці. Сёння людзі, якія прыходзяць у акадэмію з запытамі на сучаснае мастацтва, усё адно вымушаны працаваць у рамках

класічнай школы. Нічога кепскага ў гэтым, зрэшты, няма. Да прыкладу, выпускнік нашай кафедры графікі Сяргей Шабохін паспяхова займаецца сучасным мастацтвам, на гэтай ніве яму вельмі камфортна і як асабе, і як творцы. Прычым у сваіх работах ён удала скарыстоўвае прыёмы класічнага малюнка. Але калі б Сяргей вучыўся ў ВНУ з іншай праграмай, дык хутчэй бы пачаў удасканальвацца ў тым, што яму на самарэч даспадобы.

— **Калі-нікалі здараецца, што таленавіты выхаванец акадэміі не знаходзіць сябе ў мастацтве і змяняе прафесію. Альбо зусім забывае пра творчасць, засяродзіўшыся на заробку грошай...**

— Мы мастакі — кніжнікі, і наша задача — навучыць студэнтаў працаваць з кнігай — з макетам, са шрыфтам, з тэкстам. Каб нашы выпускнікі маглі спакойна сябе адчуваць у прафесійным сэнсе і ведаць, што знойдуць сабе работу па гэтым профілі. Ну а як яно будзе далей — залежыць ад самога мастака. Здараецца, той, хто падаваў вялікі надзеі, не скарыстоўвае напоўніцу свой талент, засяроджваецца на заробках і падлажваецца пад чужы густ. А хтосьці надарот — доўга, пакупіла, але прыходзіць працэс свайго станавлення ў сучасным мастацтве. Такое жывіць.

— **Ваша стыльстыка можа адрынацца ад таго, што рабілі нашы класікі, чыё сталенне прыйшлося на суровы стыль. Гэта ўсведамленне глядацкай патрэбы менавіта ў такой**

эстэтыцы, або натуральнай правай вашай самасці?

— У дзяцінстве я займаўся ў піянерскім клубе канструяваннем караблёў і самалётаў, клеіў дробныя дэталі. А ў дарослым жыцці памкненне да дакладнасці, зробленасці прыняло ўжо такую форму. Неяк вось і знайшоў сваю нішу ў графіцы.

— **У вас не бывае, што пабачыўшы ў арыгінале твор, вядомы раней толькі на рэпрадукцыях, вы перажываеце расчараванне?**

— Я перыядычна наведваю некалькі музеяў. Адзін з іх — Пушкінскі ў Маскве. Упершыню я ў яго патрапіў гадоў у восем, і дасюль кожны раз, калі бываю ў Маскве, туды прыходжу. Самае цікавае, што на кожным ўзрост я адкрываю для сябе ў знаёмых творах нешта новае. Тое, чым раней захапляўся, мяне ўжо не чапляе — нават здзіўляюся,

мінулага стагоддзя — не кажучы ўжо пра глыбейшую мінуўшчыну — адразу відаць, што традыцыйныя формы ўздзеяння на глядача сёння працуюць не так эфектыўна, як калісьці. Быў час, калі проста стварэнне жывапіснага палатна становілася падзеяй. Але, заўважце, тады не было ні кіно, ні тэлебачання, ні Сёціва.

Як сёння мастаку патрапіць у свядомасць глядача, знісненую неймавернай колькасцю інфармацыі і разбэшчанай адсутнасцю табуіраваных тэм? Звыклымі сродкамі тут становяцца крык, шок, эпатаж. Традыцыйны графіка і жывапіс, звернуты да інтэлекту і глыбокай пачуццёвасці, у шырокай грамады не ў пашане.

— **Гэта трэба ўспрымаць як драму?**

— Як рэчаіснасць. Таму што гісторыя мастацтва —

домых стыляў. Але пошук працягваецца, і мастацтва сёння — суцэльная зона эксперыменту.

— **Ці можна гаварыць пра адметную беларускую дзятку ў гэтай зоне?**

— Думаю, так. Прынамсі, ёсць да нас цікавае ў свеце. Чатыры галы таму да нас праехаў ірландскі мастак, і калі ён пабачыў велізарную колькасць цікавай графікі — абсалютна не такой, як паўсюль у Еўропе — дык запаліўся жаданнем выставіць яе на сваёй радзіме — у горадзе Корк. Маўляў, хачу паказаць у Ірланды, наколькі цікавай можа быць графіка, калі ў ёй ёсць ноткі класічнай адукацыі. Я стаў куратарам той выставы — невялікай, але вельмі ёмістай.

— **А што значыць “паўсюль у Еўропе”?**

— Па яго словах, мэтаішчыя выставы падобныя адна да адной. Людзі эксперыментуюць з формай, з рухам, але яны не могуць даць сабе рады з маляванай выявай. І ўсё зводзіцца да фатаграфій або нейкіх аплікацый. А ў нас у пашане класічная школа і прафесіяналізм у звыклым разуменні слова.

— **Уявіце: выдавец прапонуе вам самому выбраць тую кнігу, якую вы хочаце праілюстраваць...**

— Мне даўкі такі карт-бланш зрабіць тое, што я хачу, у пецярбургскім выдавецтве Vita Nova. У бліжэйшы час мушу завяршыць аздобку кнігі Гофмана “Эліксір Сатаны”.

— **Я з пачуццём зайздросці гартуў каталогі гэтага выдавецтва. Макет, ілюстрацыі, друк — усё вышэйшай якасці. Калі такія кнігі ў Расіі выдаюцца, значыць, ёсць на іх попыт...**

— Элітных спажыўцоў графікі трэба гадаваць і выхоўваць. І гэта пытанне да сістэмы адукацыі. Возьмем, да прыкладу, паліцы з дзіцячай літаратурай у Еўропе. Там вы знойдзеце неверагодную разнастайнасць ілюстрацыйнага матэрыялу. І абстрактнае, і гульнявое, і класічныя стыль, і стыльёвыя навацы... Там людзі гатовы ўспрымаць самую розную графіку. А ў нас добра купляюцца хіба тыя кнігі, якія перавыдаюцца з 50-х — 60-х гадоў. Чаму? Бо больш прыходзяць у кнігарню і абіраюць нешта знямае да болю — тое, што было ў іхнім дзяцінстве, што яны памятаюць са школьнай парты. І купляюць тое самае сваім дзецям. А на новае нават і не глядзяць. І калі дзіцяці не пераробіць школа, яны вырастуць такімі самымі — і таксама не будуць прымаць эстэтычныя інавацыі.

У майстэрні кафедры графікі.

як гэта магло ўражваць. Але раптам знаходжу для сябе рэчы, якія ўвогуле абмінаў увагай.

Так жа з часам змяняецца і стаўленне да канкрэтных мастакоў. Некалькі разоў быў у Мадрыдзе, у Прада, і меў абсалютна розныя ўражанні. Аднаго разу ты цалкам захоплены Эль Грэка, а ў другі цябе раптам “зразае”. Выбера, ягоньыя фігуры на чорным фоне... Успрыманне мастацтва вельмі моцна залежыць ад падрыхтаванасці глядача, ад яго жыццёвага і культурніцкага досведу. А яшчэ ад яго эмацыянальнага настроенасці.

— **А ці лёгка сёння ўдаецца дасягнуць ўздзеяння на глядача?**

— Нават калі мы параўнаем сучаснае мастацтва з мастацтвам пачатку

27 кастрычніка народная артыстка Беларусі Галіна Паўлёнак адзначыла дзень нараджэння. Як і кожная жанчына, яна не надта любіць гаварыць пра ўласны ўзрост. Зрэшты, глядзячы на яе, ты разумееш — час сталасці, мудрасці і духоўнай прыгажосці спявачцы пасуе. У сваёй творчасці яна дасягнула тых вышынь, пра якія многія могуць толькі марыць. Яе імем ганарацца гамельчане, яна — сапраўдны брэнд Гомельшчыны музычнай. Ды і цяпер Галіна Паўлёнак не пакідае любімай справы, якой прысвяціла дзесяцігоддзі плённага творчага жыцця. Імя спявачкі дасюль красуе на канцэртных афішах і ў праграмах Гомельскай абласной філармоніі, а кожны выхад на сцэну выклікае бурлівыя апладысменты.

якое захапіла мяне так, што ў інтэрнат я прыходзіла толькі пераначаваць. Ад разнастайнасці заняткаў па развіцці голасу, сізнчнага майстэрства, культуры мовы, бясконых рэпетыцый я стамлялася толькі фізічна. У душы заўсёды была лёгкасць, адчуванне шчасця і палёту. З гадамі стала разумець, чаму мне было так добра: калі Бог дае голас, то абавязкова ўзнагародзіць і сілай, якая дапаможа несці гэты вялікі і шчодры дар.

Чым бліжэй быў час заканчэння вучобы, тым больш выразна Галіна Паўлёнак разумела, што ёй не хапае аднаго года навучання. І яна рашылася на адчайны крок — замест дыплама прасіць працяг-

памятала пра родную беларускую зямлю. Пагатоў, там па-ранейшаму жыла яе мама. Цяжкае юнацтва, жахі вайны і германскага палону, пасляваенны час — усё гэта адбілася на здароўі.

— Мама захварэла і паклікала мяне дадому, — распавядае Галіна Іванаўна. — Рахуння я прыняла імгненна і, сабраўшы рэчы, выехала ў Гомель.

У лістападзе 1979 года яна стала салісткай Гомельскай абласной філармоніі.

— Невялікі будынак на Рагачоўскай знаходзіўся тады ў аварыйным стане, буйных музычных і вакальных калектываў, такіх як аркестр або хор, не было, — успамінае спявачка. — За-

Мікалай Тарасікаў.
Аўтапартрэт. 1930 год.

Недзе напрыканцы 1975 года ў Мінску здарылася амаль анекдатычная, але насамрэч вельмі сумная гісторыя. Праходзячы паўз смеццевыя кантэйнеры ў двары дома, двое мінакоў звярнулі ўвагу на купу малюнкаў, якія там валяліся. На шчасце, гэта былі студэнты тэатральна-мастацкага інстытута Соф'я Ліўшыц і Леанід Асенні. Іх прафесійныя погляды тут жа адзначылі вартасць гэтых работ.

І дзве сотні аркушаў былі выратаваныя. Мікалай Тарасікаў пайшоў з жыцця яшчэ за дзесяць гадоў да згаданага выпадку, і берагчы яго “хлам” не было каму — ці, можа, не было дзеля чаго. Ды і сёння імя гэтага па-свойму цікавага мастака амаль нічога не кажа нашаму сучасніку. А шкада!

180 КІЛАГРАМ СПАДЧЫНЫ

У Нацыянальным мастацкім музеі захоўваецца палатно Сяргея Каўроўскага “Тачыльшчык”, напісанае ім у 1928 годзе. Чалавек, які нахінуўся над вастрыльковым станком, выяўлены ў абстаноўцы правільнага Гомеля, каля аднаго з цяпільных дамоў канца XIX стагоддзя, які, хутчэй за ўсё, да нашчага часу не захаваны. Карціна стварае зманлівае ўражанне дзіўнай лёгкасці, маментальнага траплення ў колер, кампазіцыю, вобраз.

Зманлівае — бо зашкараваўшы гэтым творам, я адшукана ўстапіны, дзе перад намі прыадкрываецца заслона таямніцы, якая ахутвае адны асацыяцыі шодзур выбітнага беларускага майстра паслярэвалюцыйнай эпохі. А таксама і асобу самога Каўроўскага ды яе ролю ў мастацкім жыцці Гомеля 1920-х гадоў.

“Ля пад'езда цярпліва стаяў ён дзеля гарэлкі і мастацтва” — апісваў героя гэтай карціны іншы гомельскі мастак Мікалай Тарасікаў, які агньшчына выпадковым сведкам тых падзей. Ад яго мы даведваемся, што насамрэч Каўроўскі пісаў гэты твор “доўга і патрабавальна, часта мяняючы ў кампазіцыі з-за зменлівасці ўмоў надвор'я — то сонца, то дождж, то пасмурна-шэра мастаку на злосьці”.

Калі Бог дае голас...

“БЫЦЬ ГАЛІНЦЫ СПЯВАЧАК...”

Яе дзяцінства прайшло ў тых рэаліях, якія былі звыклія для нашых грамадзян у 50-60-я гады мінулага стагоддзя. “Бедна жылі, што і казачь, — згадвае спявачка. — Бацька рана пайшоў з жыцця, я яго амаль і не памятаю. Мама шмат і цяжка працавала. Туліліся ў маленькім пакоі камунальнай кватэры. Урокі мне даводзілася рабіць на тумбачцы, але вучылася я добра, і любімым прадметам былі спеы. Спеы ў мамі жыцці былі заўсёды, колькі сябе памятаю!”

Першай вакалістка ў ёй раздзеліла суседка. Гэты эпізод яе мама часта ўспамінала, калі дачка ўжо выйшла на прафесійную сцэну. “Будучы малечай, нека аднойчы я напта ўжо моцна румзла, — распавядае Галіна Паўлёнак. — А голас у мяне быў чысты і гукаў звачэй і звачэй. І суседка, засмяяўшыся, сказала маме: “Быць Галінцы спявачкай, прыгадай, Марфа, маё слова!”

Галіна Іванаўна дасюль памятае тыя вяржокі, калі на кухні збіраліся суседкі і спявалі пасляваенныя песні. І ў іх хоры заўсёды гукаў голас мамы. “Але пры гэтым мне становілася невыказна сумна. Можна ад таго, што і песні былі невясёлыя: пра вайну, пра цяжкую жаночую долю”, — кажа яна. Усім іншая справа, калі з кухоннага рэспрадуктара ліся народныя песні, раманы, ары з опер у выкананні Лемешава, Казлоўскага, Шульжонка, Юр'евай, хору імя Пятніцкага.

— Мая спеўная душа расцвітала, — згадвае Галіна Іванаўна. — Спачатку я як зачаравана слухала, убераючы кожную інтанацыю. А потым спрабавала паўтарыць, уяўляючы сябе на месцы артыстка. Але самае вялікае ўражанне на мяне рабіла гармонія ма-

гутнага шматгалоса хору, калі па чарзе ўступалі нізкія або высокія галасы.

Галі Паўлёнак стала заўсёдняй школьнай самадзейнасці. Без яе не абыходзілі ні адзін канцэрт або спектакль. Але гэтага адоранай дзяўчыны бракавала. Яна спявала ў дзіцячым хоры Гомельскага палаца піянераў, у хараваўнай групе ансамбля Аляксандра Рыбальчанкі.

— Пасля заканчэння васьмі класаў выбар, куды пайсці вучыцца, перада мной не стаяў, — працягвае Галіна Іванаўна. — Вядома, у Гомельскае музычна-педагагічнае вучылішча!

“ТОЛЬКІ ЛЕНІНГРАД”

На трэцім курсе самую таленавітую і перспектыўную вучаніцу праслухала прафесар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Маргарыта Людвіг — і параіла ехаць вучыцца ў Мінск. Там хоць і аданілі зольнасці і жаданне Паўлёнак, але, усё ж, без скончанай сярэдняй адукацыі не прынялі. І хто ведае, як склаўся б далейшы лёс Галіны, калі б не ўмяшалася мама, якая тут жа прыехала ў Мінск падтрымаць дачку. Вырасла было, што Галіна спачатку атрымае дыплом вучэльні, а потым вернецца ў стапіцу па вышэйшую адукацыю.

— І сапраўды, апошні год у вучылішчы даў мне многае. Педагог з Кішынеўскай кансерваторыі Надзея Валяр'янаўна падбірала мне рэпертуар, які дапамагаў голасу развівацца, — згадвае Галіна Іванаўна. — У мяне з'явіўся прайравальнік, і кружэлкі Вішнеўскай, Архіпавай, Сазерленд я заслухоўвала “да дзірак”. Але, галоўнае, за той год я настала, і да мяне прыйшоў ўсёдамысленне, што спеў — гэта тое, без чаго маё жыццё не будзе мець сэнсу.

Дзверы сталічнай кансерваторыі апазу адчыніліся перад Галінай. Але

яшчэ праз год яе канцэртмайстар Ніна Салдаценка, адзначыўшы зольнасці студэнткі, сказала: “Толькі Ленінград!” Першая ў Расіі кансерваторыя была марай многіх вакалістаў, аднак скаралася яна даўрэка не ўсім. І усё ж, Галіна рызкнула...

— Сэрца ажно затрымцела, калі пачула абвешчаныя ў трамвай прыпынку — “Тэатральная плошча”. Вось яна — найстарэйшая ў Расіі кансерваторыя. Насупраць — Марыінскі тэатр, побач Ісаакіеўскі сабор. Дух захоплівала ад такога хараста! — нават праз шмат гадоў голас спявачкі гучыць усхвалявана, калі яна згадвае пра свой першы дзень у Піцеры.

Але тады ёй было не да хараста. “Потым, потым, паспею ім насалодзіцца, калі Ленінград стане рожным горадам”, — думала яна. А сумневаў, што можа быць інакш, у дзяўчыны і не ўзнікала. Без сцэны хвалювання дзяўчына выйшла на сцэну Малой залы імя Глазунова. З партрэтаў на сценах глядзелі вялікія кампазітары, а ўнізе, за сталом, сядзела строгае журы на чале з рэктарам Паўлам Серабраковым. Любы б ад гэтага збянтэжыўся, але толькі не Галіна. Танютка, у белай блузцы, яна здавала нават маладзейшай за свае гады.

— Я падрыхтавала два творы, але журы дазволіла выканаць толькі адзін, — згадвае спявачка. — Прапівала “Авэ Марыя” Людзькі Луцы. Члены журы паглядзелі ў свае паперы, потым адзін на аднаго — і рэктар ухваляльна ўсімхінуўся.

Галіну запічылі на другі курс вакальнага аддзялення Ленінградскай кансерваторыі, у клас прафесара Антаніны Грыгор'евай, у якой вучылася знакамітая Алена Абразова.

— Мае мары спраўдзіліся, — кажа яна. — Пачалося студэнцкае жыццё,

нуць адукацыю. Яе пачулі і пайшлі насустрач.

— Цэлы год я займалася толькі вакалам, адначасова напрацоўваючы досвед выступу ў дамах культуры, сельскіх клубах, санаторыях Ленінградскай вобласці, — кажа суразмоўца.

З НОВАСІБІРСКА У ГОМЕЛЬ

Вясной 1975 года адбылася падзея, якая вызначыла прафесійнае станаўленне артысткі-пачаткоўкі. У тыя гады праводзіліся “вакальныя кірмашы”. І яна паехала ў Уфу, дзе прадастаўнікі розных тэатраў і філармоній Савецкага Саюза абіралі выпускнікоў творчых ВНУ. Так заняўся “кушчы” шукалі тут маладое папаўненне для сваіх калектываў. Для Новасібірскага тэатра оперы і балета тэрмінова патрабавалася салістка на ролу Жэнькі Камьяльковай у прэм'ерным спектаклі “Золкі тут ціхі” кампазітара Кірыла Малчанава. Мецца-сапрана Галіна Паўлёнак і яе знешнасць ідэальна падыходзілі да гэтай ролі.

— Я нават толкам не паспела развітацца з аднакурсніцамі і спешна выехала ў Новасібірск, — успамінае яна. — Тэатр уражыў сваімі велічынна памерамі і прыгажосцю ўнутранага ўбрання.

Рэпетыцыі ішлі поўным ходам, і маладая спявачка ўключылася ў гэты рытм. Прэм'ера пайшла бліскава, а за роляй Камьяльковай былі іншыя ў “Дэмане”, “Царскай нявесце”, “Яўгене Анегіне”, “Маўрыры”. На сцэне Новасібірскага тэатра яна бачыла выступленні выдатных майстроў опернай і тэатральнай сізны, засвойваючы лепшае з іх творчых напрацовак. Гастролі па велізарнаму Саюзе давалі ёй неацэнны досвед выступленні перад самымі рознымі аўдыторыямі.

Але дзе б ні знаходзілася артыстка, яна заўсёды

тое працавалі мабільныя лектарыйныя групы з 4 — 5 артыстаў розных жанраў. З такімі брыгадамі мы аб'язджалі ўсе куткі Гомельшчыны, даючы па 15 — 20 канцэртаў у месяц.

Пакінуўшы оперную сцэну, Галіна Паўлёнак, тым не менш, засталася акадэмічнай спявачкай. Яна выконвала творы рускай і заходняй класікі, старадаўнія раманы. У свой рэпертуар стала ўключаш і сучасныя песні савецкіх і замежных кампазітараў, а таксама народныя — рускія, беларускія і ўкраінскія.

Яе голас пачулі на Беларускай радыё і запрасілі запісаць чыкэт з 3 — 4 перадач. Ё выступы з канцэртмайстрам Аленай Афанасьевай так спадабаліся музычным рэдактарам, што ім прапанавалі дадатковыя дні для запісу. У выніку, 80 твораў з голасам спявачкі цяпер знаходзяцца ў фондах Беларускага радыё.

Далей былі бясконыя выступленні на самых розных сізнчных пляцоўках Беларусі і за мяжой, удзел у музычных і вакальных конкурсах і фестывалях. Такая праца не магла застацца незаўважанай. У 1997 годзе спявачцы было прысвоена званне заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь. У 2004 годзе Галіна Паўлёнак стала лаўрэатам прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне”. А праз дзесяцігоддзе, з'яўляючыся ўжо мастацкім кіраўніком Гомельскай абласной філармоніі, яна атрымала найвышэйшую адзнаку творчай сталасці — званне народнай артысткі.

— Сізна — гэта па-ранейшаму маё жыццё, — кажа Галіна Паўлёнак. — І пакуль голас гучыць, я хачу рабіць тое, што ў мяне атрымліваецца лепш за ўсё — спяваць.

Наталія РУДЗЕВА
Фота з архіва
Галіны Паўлёнак

Як вядома, золата ўтва-
рацца пры пэўным ціску і ў
пэўным асяроддзі. Рэвалю-
цыйная эпоха змяла нямала
значных імёнаў у мастацтве,
але яна ж і паспрыяла нара-
джэнню новага тыпу мас-
така. Кранеш сваяй увагай
гэтую эпоху ў жыцці Белару-
сі — і нібы дзясяткі званоч-
каў пяшчотна алгуюцца
на твай самы лёгкі дотык.

Мікалай распавядаў у
сваіх успамінах, як маляваў
з малых гадоў усё, што ба-
чыў навокал: “*хлявы, дрывы,
цялятаў, сані, будку сабакі
Тразора, Храмога, Лесуна,
дзёда Хведара. Атрымліва-
ся, вядома, няправільна, але
пацішна, цікава... А бацька,
які нядарна маляваў сам,
выпраляў мае мастацкія
фантэзі, ... робячы іх больш*

года студыі імя Урубеля,
якая па сутнасці з’яўляла-
ся сапраўдным мастацкім
вучылішчам. У Сяргея Каў-
роўскага быў іншы, куды
менш акадэмічны падыход:
там, як пазней пісаў Тарасі-
каў, “*збіраліся ўсе тыя, хто
любіць мастацтва, старыя
і маладыя, бяздарныя і тале-
навітыя людзі. Кожны дзень
бой, творчыя саборніцтвы,
спрэчкі, дыскусіі, пробы, по-
шукі*”.

Пасля “трох гадоў за-
чараваннем вучобы ў Каў-
роўскага” малады студэнт
Тарасікаў паверыў у сваё
пакліканне быць мастаком.
Стаўшы адным з першых
членаў гомельскай філіі Усе-

Лукіч! У 1935 — 1936 гадах
ён працягвае адукацыю ў Кі-
еўскім мастацкім інстытуце.
Затым былі служба ў войску
і праца мастаком-педагогам
у адной з мінскіх студыі вы-
яўленчага мастацтва, пера-
піненая “саракавымі-рака-
вымі”.

З чэрвеня 1941 года і
ажно па 1946-ты — ізноў
у войску, хаця раней быў
прызнаны “нестраўным”.
Пра гэты перыяд яго жыц-
ця нам пакуль вядомы толь-
кі алзін характэрны эпізод.
Даведзшыся пра трагічную
смерць Янкі Купалы, мас-
так паводле “поклічу сэр-
ца” намаляваў яго партрэт.
Можна толькі згадвацца,

кі... *Усюды і ўсюды барацьба,
вечныя пераіскі і перааб-
ленне. Усюды залежнасць,
зайздасць, абмежаванні —
пісаў Тарасікаў, — а маста-
цтва любіць свабоду*”. Дата гэ-
тага рукапісу не пазначана:
хутчэй за ўсё, Мікалай Лукіч
выказваў меркаванне адно-
сна творчасці логіка мастака
і ўлюбую эпоху.

“Спаўдае буржуазны на-
прамак — імпрэсіянізм”, —
вынеслі абвінаваччы вер-
дыкт пільныя сучаснікі. З
самага дзяцінства іншыя
ўмешваліся ў яго працэс
творчасці, “*забіваючы ўва
мне галоўнае — самастой-
насць, ініцыятыву, смеласць,
індыўідуалізм*”. Але насупе-
рак абставінам, якія толькі
загартавалі і без таго ўпар-
ты характар Мікалая Лукі-
ча, можна сказаць, што яго
жыццё ў мастацтве адбыло-
ся. У поўнай адпаведнасці з
афарызмам: любі не сябе ў
мастацтве, а мастацтва ў са-
бе.

Мікалай Тарасікаў вы-
кладаў у Беларускам дзяр-
жаўным політэхнічным

у сваім кабінете, ён пагружа-
ў у працу, якая на першы
погляд не ўяўляе з сябе ні-
чога асаблівага. Але ад гэтага
твора зыходзіць агульнае
дынамікі спецыфічнага раз-
умовага працэсу! Навуковец
не пазірае, а натуральным
чынам заняты сваяй спра-
вай. Таму мы на партрэце
не бачым яго вачэй: позірк
прыкаваны да аркуша па-
перы.

Што прывяло мастака
да аллостравання працы
інтэлігентны, бо ў гэты час
квітнела выява “людзей з
народа” — даярак, пастухоў,
будульнікоў-мантажнікаў? У
гэтым выяўляліся інтарэсы
і погляды Тарасікава, яго
кола зносілі. Маркучы па
шматлікіх партрэтных эцю-
дах, ён быў даволі блізка зна-
ёмы і з класікамі — Янкам
Купалам і Якубам Коласам.

З гэтай пазіцыі можна
разглядаць і іншы партр-
эт — аўтара камічнай опе-
ры “Тарас на Парнасе”
Мікалая Аладава. У кампа-
зіцыі карціны гарманічна
супастаўлены жывы вобраз
ідэйна захопленнага чалаве-
ка і статычнай драўлянай
скульптуры ў народным
стылі. Твар Аладава нама-
ляваны анфас, погляд шы-
рока расхінутых чорных
вачэй скіраваны на нябач-
нага нам суразмоўцу. Ад-
ухоўленая тонкасць рыс,
унутраная засяроджанасць,
неабходная творцу ўпар-
тасць і адвага духу... Ды-
намічны кантраст адносна
застылага персанажу ста-
ражытнага эпаса на заднім
плане ўзмацняюць дадат-
ковыя колеры. На залатым
фоне фігуры доўгабародага
старага — блакітны колер
кашулі Аладава. Блакіт-
ныя рэфлексы мільгаюць у
чорных валасах мужчыны,
пробліскі блакітнага відаць
і на сцяне. Экспрэсіўнасць,
мабыць, была неаўдэманай
рысай таленавітага кампа-
зітара.

У сваіх успамінах Міка-
лай Лукіч нібы расцяўляе
для даследчыкаў той эпохі
пэўныя вехі, агучваючы ў
рукапісах прозвішчы роз-
ных выдатных майстроў
мастацтва даваеннага часу,
з якімі ён добра быў зна-
ёмы. Длучы ўсё ад Тара-
сікавым, можна адкрыць
шмат цікавага і істотнага
ў грунтоўна прызвыглым
свечце беларускага маста-
цтва таго перыяду.

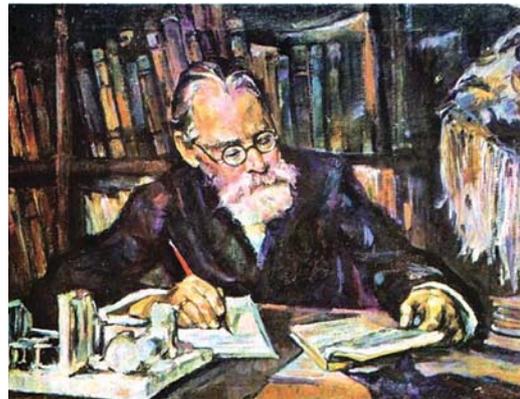
Ён заклікаў шанаваць і
берагчы забытыя ўжо пры
яго жыцці імёны “*мастакоў
Філіповіча, Юдвіна, Міні-
на, Меішчанінава, Маневіча,
Астаповіча, Шаўчэнка, Эм-
дзінскага, Бразера, Арлова,
Зорына, Русецкага, Лісіцка-
га, Малевіча, Шгалла, Пяна,
Быхоўскага, Каўроўскага...*”
Так, некаторыя з іх ужо
вернуты з небясы. Але ж
на парадку дня — паўнавар-
таснае засваенне здыбткаў
той эпохі, якія шмат у чым
перадвызначылі сучаснае
мастацтва Беларусі.

Ляся МІЛЕЙША

Мастакі на Акадэмічнай дачы. 1950-я гады.

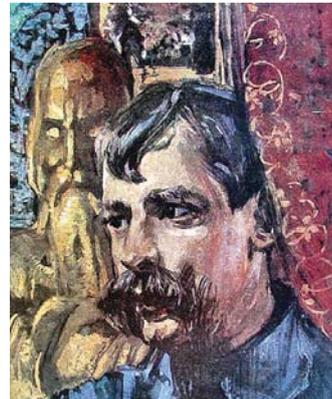
Забыты летанісец эпохі

Партрэт Мікалая Нікольскага. 1940 год.

Партрэт Янкі Купалы. 1942 год.

Партрэт Мікалая Аладава. 1960 год.

Якія цікавыя постаці адна за
адной пачынаюць вымалёў-
вацца перад тваімі вачымі,
станавіцца пазнавальнымі і
нават любімымі!

Адным з тыповых геро-
яў эпохі быў і Мікалай Лукіч
Тарасікаў. Пра яго лепш за
ўсё расказваюць матэрыялы,
якія знаходзяцца ў Белару-
скім дзяржаўным архіве-му-
зеі літаратуры і мастацтва.
Пасля смерці мастака туды
паступіла 180 кілаграм (як
пазначана ў акце прыёмкі)
разнастайных дакументаў!
Сярод іх — мноства партр-
этных замалёвак, эскізы да
карцін і дэкаратыўных пано,
пейзажы, накіды з натуры на
ваенную тэматыку, праворы,
экслібрсы. Ёсць над чым
папрацаваць спецыялістам
па гісторыі мастацтва!

ЗАЧАРАВАННЕ ВУЧОБАЙ

Сваяй радзімай Мікалай
Лукіч называў Гомель, хаця
нарадзіўся ён у 1908 годзе ў
далёкім Краснаярску. Яго
бацька, беларус па нацыя-
нальнасці, быў пасланы ў
сібірскі край за рэвалюцый-
ную агітацыю. Праз 13 гадоў
сям’я пераязджае ў Гомель і
пасляеца ў дзядулі і бабу-
лі на вуліцы Паштовай каля
Гарэлага балота.

рэальна-праўдападобнымі.
*Крыўдна і балюча было за раз-
бурання вобразнага бачанні*”.
Відаць, ужо з таго часу ў Мі-
калая Тарасікава несвядома
працягвалася цяга да мадэр-
нізму — пры тым, што ўсё
жыццё ён быў увасабленнем
жывога рэалізму ў мастац-
тве.

У адрозненне ад Віцеб-
ска, які Тарасікаў называў
маленькім Парыжам, у та-
гачасным Гомелі панавала
акадэмічнае мастацтва —
той падыход, які быў уласці-
вы мастакам-перасоўнікам.
Паказальна, што ні аднаго
абстракцыяніста тут доўгі
час не было ўважана —
ажно да пары цяперашняй.

У сваіх запісках Тарасі-
каў не раз згадвае пра такі
значны для свайго жыцця
эпізод, як сустрэчу з Каўроў-
скім. І не складзе фарбаў для
стварэння яркага вобраза
настаўніка: “*Тарачы і тэм-
пераметны, бутар, шыка-
льнік новы перадавой, ён жыві
мастацтвам. Буціна вясёлы ў
працы, без меры і сумніку*”.
Або: “*не саступаў сталіч-
ным мастра, а часам (быў)
вышэй на галаву, ён глядзеў і
бачыў далёка наперад*”.

Студыя выяўленчага мас-
тацтва пры чыгуначным
клубе з’явілася пасля сыхо-
ду ў нябыт у лістападзе 1921

беларускага саюза мастакоў,
утворанай у 1927 годзе, Мі-
калай Лукіч поруч са сваім
настаўнікам удзельнічаў ва
ўсіх гарадскіх і рэспублікан-
скіх выставах.

Затым, з 1928 па 1930 год,
юнак працягваў вучобу ў Ві-
цебскім мастацкім тэхніку-
ме. Там адбылася яго другая
вызначальная для жыцця
сустрэча — з маладым жыва-
пісам-педагогам Вячасла-
вам Ручаем. Пры згядках пра
гэты перыяд жыцця ў Тара-
сікава праслізгае горч:
*“Ручай марыў пра вялікую
школу эпохі Адраджэння...
Гэта была б лепшая школа і
слава Беларусі, як француз-
ская школа барбізонцаў... Яе
расплывалі нашы ваўкадавы
напорулізму, душычы жывы
рэалізм школы Ружэнікава-
Ручая*”.

*“Хацелася бачыць увесь
свет, усю зямлю, народы”* —
піша ён далей. І гэты ўсё Мі-
калай у Адэсе, у мастацкім
інстытуце, вучыцца ў Аляк-
сея Шаўкуненкі — “*аднаго
з тых рэдкіх людзей, якія не
маюць ворагаў*”, вучня вялі-
кага рускага педагога Паўла
Чыскакова, а таксама ў “*ду-
доўнага эржа Кастандзі, які
працягвае традыцыі француз-
скіх імпрэсіяністаў*”. Вельмі
напорыстым і нястомным
у вучобе апынуўся Мікалай

у якіх умовах гэта магло ад-
бывацца ў 1942-м.

Пасля вайны Тарасікаў
займаўся манументальна-
дэкаратыўным і станковым
жывапісам, графікай, аква-
рэлія, працягваў выстава-
чую дзейнасць, выкладаў у
студыі выяўленчага мастац-
тва, пісаў пра якую падзеі ў
мастацкім жыцці Белару-
сі. Напрыклад, менавіта ён
уклаў буклет пра творчасць
ураджэнца Гомельшчыны
Акіма Шаўчонкі — вылуча-
ючы гэтую прызмерна сціп-
лую “сімпацічную асобу
вытанчанай душы” сярод
мноства калегіаў.

“А МАСТАЦТВА ЛЮБІЦЬ СВАБОДУ”

Старэйшае пакаленне
савецкіх мастакоў з паваявай
ствалася да Мікалая Тара-
сікава, яго творчасці, уласці-
вых яму ўпартасці і баявога
запалу. Захаваўся групавы
фотаздымак твораў на Ака-
дэмічнай дачы. Крайні злева
ў другім шэрагу стаіць з гэт-
кім ваўкаватым выглядам
Мікалай Лукіч, па дыяганалі
ўнізе з’яўляюцца вядомыя бела-
рускі майстар пейзажу Ан-
тон Бархаткоў.

*“У маймі жывіцы была вя-
лікая мэта — мастацтва,
мастак. А ішло да яго цяж-*

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

Выставы: ■ Выстава "Сусвет Язэпа Драздовіча" — да 30 снежня.

■ Выстава "Фотавобразы і матэрыялы: японская гравюра 1970-х гадоў" — да 25 лістапада.

■ Выстава "Памяці Мінскага гета" — да 10 снежня.

■ Выстава "Юнацтва камсамольскае" — да 25 лістапада.

■ Выстава графікі Яўгена Куліка "Душой адданы Беларусі" — да 2 снежня.

■ Выстава твораў Рыгора Сітніцы "Ток" (графіка, жывапіс) — да 9 снежня.

■ Выстава "Латвія — 100. Гісторыя, мастацтва, традыцыі" — да 13 студзеня 2019-га.

■ Выстава "Час чышыні" (са збору Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі і Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь) — да 15 снежня.

■ Выстава "Аляксандр Штурман (1869 — 1944). Мастак у падарожжы" — з 23 кастрычніка да 7 студзеня 2019-га.

■ Выстава "Душы сярэбраныя струны: сучаснае ювелірнае мастацтва Расіі" — да 9 снежня.

■ Выстава "Мара" (Deaf-art: жывапіс глухих) — да 9 снежня.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ Выстава батанічнага тэкстылю Кацярыны Кабанавай "Трава" — з 23 кастрычніка да 23 студзеня 2019-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Майстар-класы па стварэнні лляек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляцённі (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

■ Выстава "Народны строй — жывая традыцыя" — да 24 лістапада.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Майстар-класы па стварэнні лляек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляцённі (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

■ Выстава "Народны строй — жывая традыцыя" — да 24 лістапада.

■ Выстава батанічнага тэкстылю Кацярыны Кабанавай "Трава" — з 23 кастрычніка да 23 студзеня 2019-га.

■ Выстава "Народны строй — жывая традыцыя" — да 24 лістапада.

■ Выстава батанічнага тэкстылю Кацярыны Кабанавай "Трава" — з 23 кастрычніка да 23 студзеня 2019-га.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук" кіёскі "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі: ■ Абноўленая экспазіцыя "Старая Мінск" — да 25 лістапада.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям стаць наведальцамі музея і яго шэсці філіялаў, набывшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белаборска VKL3D.

■ Акцыя "Воляе піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы: ■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".

■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".

■ Выстава "Мастацтва Шакаладу" — да 8 студзеня 2019-га.

■ Выстава "Знакі Незалежнасці. Польскія грошы 1915 — 1939" — да 30 лістапада.

■ Выстава "1918. Нараджэнне новага свету" (у рамках аўтарскага праекта Уладзіміра Ліхадзедава "У пошуках страчананага") — да 2 снежня.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РЭДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."

■ Выстава "Пярхаючыя кветкі" — да 2 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі: ■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнічы прыборжаныя расліны".

■ "Хвойны тым лесу і насельнічы змяшанага лесу".

■ "Насельнічы ліставага і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

■ Выстава "Шчыгел — птушка 2018 года" — да 31 снежня.

■ Выстава "Небяспечная прыгажосць" — да 28 лютага 2018-га.

■ Выстава "Казіна, 117 (бульдак кінаатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ 21 — "Эсмеральда" (рамантычны балет у 3-х дзеях) Ц.Луці.

■ 22 — "Царская нявеста" (опера ў 3-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава.

■ 23 — "Балеро" М.Раўля, "Маленькая смерць", "Шосце танцаў" В.А.Моцарта (балеты ў адной дзеі).

і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заўявак. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.

■ Пастаянная экспазіцыя. Ратуша Вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Музейны праект "Нясвіж — горад майстроў". Па папярэдніх заўявак.

■ Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заўявак.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пяне Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Таматычная экскурсія з элементамі квэста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дзень...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Квэст "Белы слон". ■ Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейная фоталяўка. ■ Выстава Гедэрта Эліяса "Мае жыццё — жывапіс" — да 30 лістапада.

■ Фотавыстава Аляксандра Ласмюскага "Сэрца зямлі май" — да 31 студзеня 2019-га.

■ Выстава "VECTOR. Праз стагоддзі да сучаснасці" — да 11 снежня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.

■ Часовая экспазіцыя "Зямля — адносна ўсёй Айчыне" (да 95-годдзя выкладання Якубам Коласам на настаўніцкіх курсах у Слуцку).

■ Таматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.

■ Тэатрылізаваныя прадстаўленні ваводзе беларускіх народных казак.

■ Музейныя майстар-класы і заняткі.

■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".

Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).

■ Вішыванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзятэй

"Хлопчыкі і лётчыкі", галарграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

■ Выстава "Рускі еўрапеец Іван Тургенев" — да 30 лістапада.

■ Выставачны праект "Маладая Беларусь. Асоба і творчасць Янкі Купалы ў гісторыі краіны", прысвечаны 100-годдзю аб'яўлення БССР — да 12 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ Горада Мінска г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАў Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

■ Выстава жывапісу, графікі і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва "Любімай "Художжэ" — 60: учора, сёння, заўтра" — да 25 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.

■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".

■ Выстава мастакоў дынастыі Шапо (Уладзімір, Аляксандр, Павел і Антон) "Струста, Даўбле, Рычы, Саванар" — да 16 снежня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты: ■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

■ "Мінск сярэд стагоддзяў. Гарыды-пабрацімы сталіцы Беларусі".

■ "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

■ "Сані і вазок; каляска і брычка; карэта - вупражж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2. Тэл.: 321 24 30.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ФІЛІЯЛЫ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

■ 18 — "Тры Жызэлі" (драма) А.Курэйчыка.

■ 19 — "Колькі каштуе каханне?" Ф.Рыверс (прадстаўленне тэатр "Мост UP").

■ 20 — "Раскіданае гняздо" (народная трагедыя) Янкі Купалы.

■ 21 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

■ 22 — "А ці будзе заўтра?" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага.

■ 24 — "Бетон" (візуальная п'еса) Я.Карняга.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 17 — "Казкі пра казку" (паводле твораў беларускай мастачкі Ганны Сілівончык). Прэм'ера.

■ 18 — "Цудоўная скрыня з зялёным гарошчам" (казачная гісторыя па матывах шведскіх казак у 2-х дзеях). Пачатак спектаклю аб 11-й.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41

альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

Экспазіцыя: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁўНЯ "ВЫСОКАЕ МЕСТА" г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава жывапісу Андрэя Карпанькова "Май саўдадзі" — да 26 кастрычніка.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Прырода Лідчыны".

■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

Выставы: ■ Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".

■ "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".

■ Мемарыяльны пакой Валіяцкіна Таўляя.

■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рачы побыту канца XIX — пачатку XX стст."

■ Музейна-абоаранная зала "Хрушчоўка 60-х".

■ Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".

■ Выстава "Надзейны шчыт краіны".

■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".

■ Выстава "Жыве мая ліра навама".

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70.

Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".

■ Філатэліячная выстава "Адам Міцкевіч і Ігнат Дамейка — слаўныя сыны Навагрудскай зямлі" (да 220-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча).

г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.

■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".

■ Пастаянныя выставы: "Свято куні Міцкевічаў", "Малючкі сельскага жызця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГІЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава твораў мастака-педагага Наталлі Жыгамонт "Спрадвечнае" — да 25 лістапада.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 17, 18 — "Лебядзіна возера" (балет у 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. 18 кастрычніка пачатак а 18-й.

■ 18 — "Чароўная музыка" (опера-казка ў 2-х дзеях) М.Мінкова. Пачатак аб 11-й.

■ 18 — Вечар романсаў Пятра Чайкоўскага. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.

■ 20 — Вечар сучаснага балета (аднаактны балет "Уверчурцы Расіні" Балетнай кампаніі Spellbound (Італія). У рамках XXXI Міжнароднага фестывалю сучаснай хараграфіі.

■ 20 — Канцэрт "Голас спявачага трысняглю". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.

■ 21 — "Эсмеральда" (рамантычны балет у 3-х дзеях) Ц.Луці.

■ 22 — "Царская нявеста" (опера ў 3-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава.

■ 23 — "Балеро" М.Раўля, "Маленькая смерць", "Шосце танцаў" В.А.Моцарта (балеты ў адной дзеі).

■ 24 — "Айда" (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі. У партыі Радамеса — народныя артысты Расіі Уладзімір Галужін, у партыі Аіды — лаўрэат міжнародных конкурсаў Наталля Цімчанка (Марыінскі тэатр).

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60.

■ 17 — "Воўх-марпалавец" (музычная казка) С.Казлова. Пачатак аб 11-й.

■ 18 — "Тры Жызэлі" (драма) А.Курэйчыка.

■ 19 — "Колькі каштуе каханне?" Ф.Рыверс (прадстаўленне тэатр "Мост UP").

■ 20 — "Раскіданае гняздо" (народная трагедыя) Янкі Купалы.

■ 21 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

■ 22 — "А ці будзе заўтра?" ("7 дзён без антракту") Д